

YHTEISTYÖN AVAIMET

Kunnan sosiaalityön ja seurakunnan diakoniatyön yhteistyö aikuissosiaalityössä Alavudella.

Tuomas Salminen

Opinnäytetyö, kevät 2014

Diakonia-ammattikorkeakoulu,

Pieksämäki

Sosiaalialan koulutusohjelma

Diakonisen sosiaalityön suuntautumisvaihtoehto

Sosionomi (AMK) + diakonian
virkakelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Salminen, Tuomas. Yhteistyön avaimet – Kunnan sosiaalityön ja seurakunnan diakoniatyön yhteistyö aikuissosiaalityössä Alavudella.

50 sivua, 4 liitettä. Pieksämäki, Kevät 2014.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma, Diakonisen sosiaalityön suuntautumisvaihtoehto. Sosionomi (AMK) + Diakonian virkakelpoisuus.

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli tutkia Alavuden kaupungin alueella kunnan ja seurakunnan diakoniatyön yhteistyötä aikuissosiaalityössä. Tämän työn avulla oli pyrkimys kartoittaa mahdolliset esteet ja vahvuudet yhteistyölle sekä pystyä kehittämään mahdollisia työkaluja yhteistyön helpottamiseksi.

Tutkimuksen kohteena olivat kaupungin aikuissosiaalityössä ja seurakunnan diakoniatyössä työskentelevät henkilöt. Aineisto kerättiin kyselemällä kaavakkeella ensin kaupungin aikuissosiaalityöntekijöiltä ja tämän jälkeen haastatteleamalla diakoniatyöntekijöitä. Materiaali pyrittiin käymään läpi kvalitatiivisen tutkimuksen mukaisesti.

Opinnäytetyö osoitti, että yhteistyön lähtökohdat ovat hyvin hallussa eikä suurempia ongelmia yhteistyölle ole. Toteutettiin myös hyvin yksinkertainen yhteistyöavain osapuolten käyttöön. Pääasiallisena ongelmana todettiin kunnan aikuissosiaalityöntekijöiden huono tuntemus diakoniatyöstä.

Asiasanat: aikuissosiaalityö, diakoniatyö, yhteistyö

ABSTRACT

Salminen, Tuomas. Keys to the Co-operation – Co-operation in Adult Social Work Between the Diaconia Workers of Alavus Congregation and the Social Workers of the City of Alavus.

50 pages, 4 appendices. Pieksämäki, Spring 2014.

Diaconia University of Applied Sciences, Degree Programme in Social Services, Option in Diaconal Social Work. Degree: Bachelor of Social Services.

The purpose of this thesis was to study the co-operation between the church and the city in adult social work in the city of Alavus. This thesis aims at pointing out possible obstacles for co-operation as well as strengths in co-operation in addition to developing tools to facilitate co-operation.

The material was gathered by interviewing the adult social workers of the city of Alavus. They filled in a form. The diaconia workers were then interviewed in a face to face interview. The results were analyzed according to the qualitative method.

The results show that the parties can and will co-operate and that there are no major obstacles for co-operation. A simple function key, a model for co-operation, was created to aid co-operation. The main problem that arose was the insufficient knowledge of the adult social workers of diaconia work, as they themselves put it.

Keywords: Adult Social Work, Diaconia Work, Co-operation

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 YHTEISTYÖN PALASET	8
2.1 Aikuissosiaalityö	8
2.2 Diakoniatyö	10
2.3 Kunnan aikuissosiaalityö	11
2.4 Moniammatillinen yhteistyö	13
2.5 Dialogisuus yhteistyössä	15
3 KATSAUS AIKAISEMPAAN TUTKIMUKSEEN	17
3.1 Ristiriitoja tutkimassa	17
3.2 Yhteistyön taustat	18
3.3 Aikaisemmissa tutkimuksissa havaittuja ongelmia	18
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	21
4.1 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset	21
4.2 Tutkimuksen kohderyhmät	21
4.3 Tutkimusmenetelmä	22
4.4 Aineiston keruu	24
4.5 Aineiston analysointi	25
4.6 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	26
5 TUTKIMUKSEN TULOKSET	28
5.1 Kaupungin aikuissosiaalityöntekijöiden kysely	28
5.2 Seurakunnan diakoniatyöntekijöiden haastattelu	30
5.3 Tulosten yhteenveto	32
6 JOHTOPÄÄTÖKSET	33
6.1 Avain yhteistyön alkuun	33
6.2 Dialogi yhteistyössä	34
6.3 Asennemuutos pysyväksi	35
6.4 Yhteistyön esteettömyys	36
7 POHDINTA	37
7.1 Yhteistyön kehittäminen tulevaisuudessa	37
7.2 Haasteet yhteistyön jatkossa	38

7.3 Oman osaamisen reflektointi	39
LÄHTEET	41
LIITE 1: Kunnan kyselylomake	44
LIITE 2: Tietoavain	46
LIITE 3: Seurakuntahaastatteluteemoitus	49
LIITE 4: Merkitysten analyysi	50

1 JOHDANTO

Diakoniatyön panosta sosiaalityössä ei sovi vähätellä nyky-yhteiskunnassa. Jo vuonna 2003 Suomessa oli töissä kirkon diakoniatyössä noin puolet siitä määrästä mitä kunnilla on sosiaalityössä. Kehitys onkin ollut siitä lähtien sensuuntaista, että kirkon diakoniatyöntekijöiden määrä on kasvanut ja kuntien sosiaalityöntekijöiden määrä vähentynyt. Diakoniatyöntekijät muodostavat täten toiseksi suurimman sosiaalityön professionaalisen ryhmän. (Paajanen 2008, 15–16.) Tosin, aivan viime vuosina, seurakuntien taloustilanne on heikentynyt ja lukuisia diakoniatyön virkoja on jätetty täyttämättä. Tämän seurauksena yhteistyöstä saatavien resurssien tarve kasvaa jatkuvasti.

Tässä opinnäytetyössä kartoitetaan millä tavoin pystyttäisiin parantamaan yhteistyötä seurakunnan ja kunnan aikuissosiaalityöiden välillä, pienenevien resurssien ja muuttuvien toimintaympäristöjen keskellä. Termeinä tutkittavista tahoista käytetään *diakoniatyötä* ja *sosiaalityötä* erottamaan ryhmät toisistaan.

Opinnäytetyössä molempien osapuolten ääni on kuuluviassa. Tämän kautta tuloksissa on kartoitettu mahdollisia esteitä ja edellytyksiä yhteistyölle. Näitä tuloksia verrataan jo aiemmin tehtyihin tutkimuksiin ja samalla ratkaisuksi on luotava yhteys toimijoiden välille.

Alavuden kaupunki ja Töysän kunta yhdistyivät uudeksi Alavuden kaupungiksi vuoden 2013 alussa, ja tämä loi uusia haasteita yhteistyölle. Samaan aikaan myös molempien kuntien seurakunnat yhdistyivät yhdeksi ja uudeksi seurakunnaksi. Tämän lisäksi alati muuttuvat resurssit, kuten työntekijätilanteen epävarmuus, lisäävät haasteita tulevaisuudessa.

Tutkimuksen kohde valikoitui omasta lähtökohdastani. Olen toiminut molempien osapuolten parissa ja, koska resursseja vähennetään jatkuvasti, halusin nähdä, miten yhteistyömahdollisuuksia voisi parantaa. Halusin myös selvittää, mitä seurakunnan diakonit ja kunnan aikuissosiaalityöntekijät ajattelevat toisistaan ja mitä he haluaisivat toistensa heistä ajattelevan.

Materiaali hankittiin toimittamalla kysely sosiaalityön työntekijöille ja tämän jälkeen haastattelemalla diakoniatyöntekijät. Järjestys oli tietoinen, sillä diakoniatyöntekijät tuntevat paremmin sosiaalityön kentän kuin sosiaalityöntekijät kirkollisen kentän. Näin ollen diakoniatyöntekijöiden teemahaastatteluun vaikuttivat jo saadut tiedot sosiaalityön puolelta.

Koska minulla on omakohtaista kokemusta, halusin ottaa selvää yhteistyön mahdollisuuksista. Tutkimuksen valintaan vaikutti myös se, että molemmat osapuolet joutuvat ajattelemaan keskinäistä yhteistyötään, joten asia on ajankohtainen. Tarkoitukseni on edetä kohti yhteistä päämäärää yhteisillä tavoitteilla ja toivon tutkimukseni toimivan ovenavauksena, alkusysäyksenä, osapuolten onnistuneelle yhteistyölle. Matka kohti selkeää yhteistyökuviota voi olla pitkä, mutta askelkin oikeaan suuntaan auttaa. Usein kyse on kuitenkin vain siitä, että arastellaan tuntematonta ja pelkkä verhon raotus voi paljastaa uusia mahdollisuuksia yhteistyöhön.

Vaikka tarkka kysymyksenasettelu olikin alussa hankalaa, lähtökohta tutkimukselle oli olemassa. Tutkimuksesta kehkeytyi prosessi ja kysymyksenasettelu ja päämäärät tarkentuivat edetessäni. Hyvän aiheen valinta antoi mahdollisuuden hyvälle tutkimukselle. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 66–67.)

Aihetta valitessa tutkijan on syytä pohtia vastausta seuraaviin kysymyksiin: kiinnostaa-ko aihe häntä, onko aihe sopiva hänen tieteenalalleen ja onko aihe sellainen, että hänen kokemuksensa ja osaamisensa pääsevät esiin (Hirsjärvi ym. 2008, 77–80). Saatoin vastata myöntävästi jokaiseen kysymykseen ja täten varmistuin siitä, että aihe on minulle oikea. Aiheita, jotka ovat liian emotionaalisia tai joista ei ole tarjolla riittävästi lähdekirjallisuutta, on syytä välttää (Hirsjärvi ym. 2008, 80–81). Kaiken kaikkiaan aiheen valinta oli kohtuullisen selvä minulle jo varhaisessa vaiheessa, sillä molempien osapuolten kanssa toimineena ja todennäköisesti tulevaisuudessakin toimivana aihe oli henkilökohtaisesti hyvä.

2 YHTEISTYÖN PALASET

Yhteistyö koostuu monista palasista ja erilaisista käsitteistä. Ymmärryksen kannalta on tärkeää nähdä mistä lähtökohdista aihetta on käsitelty ja mitkä ovat käytössä olevat teoriatulkinnat opinnäytetyössä. Pyrin avaamaan opinnäytetyön kannalta tärkeät palaset käsitteineen seuraavissa alaluvuissa.

2.1 Aikuissosiaalityö

Aikuissosiaalityön määrittelemisen ei ole yksinkertaista. Käsite on uusi, vaikka aikuissosiaalityö on ollut mukana läpi sosiaalityön historian. Aikuissosiaalityö jaetaan usein kolmeen alueeseen: byrokraatiatyöhön, palvelutyöhön ja psykososiaaliseen työhön. Kunnallisissa sosiaalipalveluissa on 2000-luvulla alettu kehittää elämäntapa- ja elämäntilanteen mukaista työjärjestelyä, jonka seurauksena aluetta, joka jää gerontologisen eli vanhuksiin keskitetyn työn ja lastensuojelun väliin, on alettu kutsua aikuissosiaalityöksi. (Kananoja; Lähteinen & Marjamäki 2011, 211.)

Aikuissosiaalityön määritelmän ymmärtämiseksi on hyvä ymmärtää myös sosiaalityön käsite. Sosiaalityöllä tarkoitetaan yleisesti sosiaalihuollon ammattihenkilöstön tarjoamaa ohjausta, neuvontaa, sosiaalisten ongelmien selvittelyä tai muita tukitoimia. Näiden tukitoimien tarkoituksena on edistää tai ylläpitää yksilön tai perheen suoriutumista sekä turvallisuutta. Päävastuu työstä on sosiaalityöntekijöillä, olivat nämä sitten virkanimikkeeltään ohjaajia tai työntekijöitä. (Ihalainen & Kettunen 2011, 29.)

Aikuisten parissa tehtävän sosiaalityön kirjo on kovin laaja ja asian avaamiseksi voidaan käyttää kolmiosaista jakoa, joista ensimmäinen osa koostuu aikuissosiaalityöstä kunnallisena perustoimintana, mikä pitää sisällään tunnetuimman toimeentulotukityön lisäksi muun muassa kuntouttavan työtoiminnan ja päihdetyön. (Kananoja ym. 2011, 211–212.)

Toinen osa ovat moniammatilliset ja erityiset julkiset areenat. Näihin palveluihin kuuluu myös päihdetyötä ja kuntouttavaa työtoimintaa, ja niihin luetaan myös kriminaalihuolto,

terveydenhuolto, sosiaalityö ja mielenterveystyö. Nämä palvelut ovat kaikki julkishallinnon alaisia, mutta eroavat sosiaalitoimen alla. Esimerkkinä mainittakoon työvoimapaalveluiden järjestämä kuntouttava työtoiminta. (Kananoja ym. 2011, 212.) Yleisesti aikuissosiaalityö ymmärretään kuntien tekemäksi työksi, useimmiten toimeentulotuki-työksi. Tämän kaltaisena aikuissosiaalityö kunnissa on lain määräämää sosiaalityötä. (Välimaa 2008, 175.)

Kolmantena ovat muut hyvinvointiyhteiskunnan areenat, joiden piiriin keskittyvät erilaiset julkishallinnolliset palvelut. Näitä ovat muun muassa diakoniatyö, erilaiset säätiöt ja sosiaalisten järjestöjen palvelut. Nämä palvelut keskittyvät usein kaikista huono-osaisimpiin ja palvelevat sosiaaliturvan lisänä. (Kananoja ym. 2011, 212.)

Kahdessa seuraavassa alaluvussa keskityn avaamaan paremmin ensimmäistä ja kolmatta osaa, sillä tutkimuksen peruskysymyksenä on juurikin kunnan sosiaalityön ja seurakunnan diakoniatyön yhteistyö aikuissosiaalityössä. Aikuissosiaalityön määritelmä on kuitenkin avoin ja joskus käytetäänkin käsitettä *työikäisten palvelut* (Kananoja ym. 2011, 212). Tässä työssä tulen kuitenkin käyttämään terminä *aikuissosiaalityötä*.

Aikuissosiaalityö on vakiintunutta työtä, mutta silti se on koko ajan käymistilassa: ikäkaarimallin lisäksi voidaan käyttää ilmiö- ja ongelmaperusteista mallia. Yhtenä jatkuvana haasteena on erityisalojen resurssipula, joka siirtää muun muassa mielenterveysongelmista kärsivien käsittelyä yhä enemmän aikuissosiaalityön piiriin. (Kananoja ym. 2011, 215.)

Selkeästi voidaan kuitenkin todeta, että sosiaalialan tehtävänä on hyvinvoinnin edistäminen (Forss & Vatula-Pimiä 2007, 24). Tässä työssä aikuissosiaalityötä terminä käytetään ikäkausimallin mukaisesti, eli pyrin rajaamaan aikuissosiaalityön täysi-ikäisiin, mutta alle eläkeikäisiin.

2.2 Diakoniatyö

Seurakunnassa aikuissosiaalityötä tekee pääsääntöisesti diakoniatyö. Diakonisesta työstä puhuttaessa on mainittava käsite *diakonia*, jonka yleisin määritelmä on pyyteettömyys, puhtaaseen lähimmäisenrakkauteen perustuva auttaminen. Diakonian voi määrittellä myös kokonaisvaltaisuuksena: osa diakoniatyön palveluista on maksullisia, kuten jotkin diakonissalaitosten palvelut, mutta kokonaisvaltainen hoito on silti taattu. Täten asiakas voidaan ottaa vastaan hengellisesti, henkisesti ja maallisesti. Diakonia on kokonaisvaltaista kohtaamista, jossa kohdataan ihminen ja hänen hätänsä. (Veikkola 2002, 118–120)

Diakonia ei ole pelkästään kirkon palkollisten varassa, vaan Suomen Evankelisluterilaisen kirkon harjoittama diakonia on koko seurakunnan tehtävä: jokainen meidän seurakuntamme jäsen on kutsuttu palvelemaan ja kunnioittamaan kaikkea elämää. (Rauman seurakunta i.a.) Viranhaltijoiden lisäksi kirkolla on diakoniatyöhön siis vielä huomattavasti suurempi ihmisresurssi käytössä vapaaehtoisten seurakuntalaisten muodossa.

Seurakunnan diakoniatyössä hengellisyyttä ei kuitenkaan koskaan voida poistaa yhtälöstä, sillä koko seurakunnan diakoniatyö perustuu kristilliseen vakaumukseen ja lähimmäisenrakkauteen; hengellisyys on kiinteä osa seurakunnan diakoniatyötä. Tästä huolimatta evankelioiminen ei näy diakoniatyössä selkeästi ja diakoniatyöntekijät sopeutuvat toimintaympäristöönsä. Diakonien omaa tekemistä ohjaavana voimana hengellisyys ja usko ovat kuitenkin aina läsnä.

Diakoniatyö on lähimmäisenrakkauteen perustuvaa palvelutoimintaa. Palvelutoiminta ulotetaan kaikkien hädässä olevien luo ja ennen kaikkea niille, joiden hätä on suurin. Apu on luonteeltaan niin hengellistä, ruumiillista kuin aineellistakin. Jeesuksen toiminta on hyvä esimerkki diakoniasta. (Veikkola 2002, 115.) Seurakunnan aikuissosiaalityötä ohjaavat samat ajatukset. Tämä näkyy myös kirkkolaissa vuodesta 1994, jolloin lähimmäisenrakkauden toteuttaminen lisättiin kirkkolakiin (Mustakallio 2000, 155).

Vuonna 1944 tuli asetus diakonianvirkojen perustamisesta seurakuntiin. Tätä ennen työ oli tehty kirkollisten järjestöjen toimesta. Vuoteen 1972 diakonissojen tehtävä oli sai-

raanhoidollinen, kunnes uusi kansanterveyslaki muutti heidän asemaansa seurakunnissa. Seurakunnat hoitivat sairaita tämän jälkeenkin, mutta nykyään painopiste on sosiaalityössä. (Heininen & Heikkilä 1996, 251–252.) Tästä eteenpäin diakoniassa on tehty kasvavasti sosiaalityötä, enemmän kuin terveydenhoitotyötä. Tämän päivän diakoneista suurin osa taitaakin olla jo pohjakoulutukseltaan sosiaalialan ammattilaisia. Diakonian viranhaltijat voivat olla diakonisseja tai diakoneja. Ensin mainitulla on sairaanhoitajan pohjakoulutus, jälkimmäisellä sosiaalialan. 1950-luvulla seurakunnissa alkoi myös kehittyä nuoriso- ja lapsityö. Myöhemmin seurasivat myös muut sosiaaliset erityisalat, kuten perheneuvonta, jotka alkoivat selkeästi kasvaa kirkon sisällä. (Heininen & Heikkilä 1996, 252.)

Kirkon diakoniatyö panostaa laajasti aikuissosiaalityön eri alueisiin ja joissain tapauksissa on perustettu erityisiä virkoja erityisaloja hoitamaan. Diakonian virat jakautuvat muutenkin useimmiten erityisaloittain, mutta isommissa kaupungeissa saattaa olla hyvin yksilöllisesti erikoistuneita virkoja, kuten esimerkiksi päihdetyön diakoneja.

Diakoniatyön asiakkaista noin neljännes on joko alle 18- tai yli 74-vuotiaita. Yli puolet on niin sanottuja työikäisiä. (Kirkkohallitus. i.a.) Käsitys diakoniasta vanhusten palveluna on siis jollain tapaa vanhentunut ja suurin osa työmäärästä kohdistuukin aikuissosiaalityön ikäjakaumaan. Useimmiten työikäisten avuntarve on enemmän sosiaalinen kuin hengellinen, kun taas vanhuksille hengellinen tuki on tärkeämpää. Vuonna 2009 asiakasmäärä oli yli 600 000 kontaktia (Kirkkohallitus i.a.). Mikäli noin puolet tästä määrästä on aikuissosiaalityötä, kirkon diakoniatyön panos aikuissosiaalityössä on merkittävä.

2.3 Kunnan aikuissosiaalityö

Kunnan aikuissosiaalityön perusta on kirjattu perustuslakiin: jokaisella, joka ei kykene hankkimaan ihmisoikeuden edellyttämää turvaa, on oikeus sosiaaliturvaan. Lailla turvataan oikeus perusturvaan, esimerkiksi työttömyyden tai sairauden aikana. Laki määrää julkisen vallan huolehtimaan kansalaisista. (Forss & Vatula-Pimiä 2007, 16.) Kunta on tässä tapauksessa se julkisen vallan muoto, jonka vastuulla sosiaalityö on.

Kuntien on siis lain edellyttämällä tavalla luotava sosiaalipalvelut myös aikuisille. Suurin osa lakiin kirjatuihin palveluista on pakko toteuttaa taloudellisesta tilanteesta huolimatta, mutta osa palveluista voidaan sijoittaa määrärahoihin. (Ihalainen & Kettunen 2011, 27.)

Kunnat ovat kotikuntalain nojalla velvollisia järjestämään paikkakunnalla asuville ihmisille vaadittavat sosiaalipalvelut. Tähän asetukseen poikkeuksen luovat useammalla paikkakunnalla asuvat tai ilman virallista osoitetta olevat henkilöt. Näiden ihmisten sosiaalipalvelut maksaa kunta, johon he tuntevat olevansa enemmän sidoksissa. (Ihalainen & Kettunen 2011, 33.)

Kunnallisen sosiaalipolitiikan keskeiset piirteet määrittävät kuntaa sosiaalialan toimijana. Kunnallisen sosiaalipolitiikan lähtökohtana ovat paikalliset elinolot, väestön piirteet ja hyvinvointitavoitteet. Näiden lisäksi kunnilla on omat strategiansa, sillä kunnallinen sosiaalipolitiikka on paikallisia tarpeita varten: tavoitteena on toimia paikallisten tarpeiden mukaan valtiollisen sosiaalipolitiikan raameissa. Keskeisenä piirteenä on laaja-alainen ja yli sektorirajojen ulottuva väestön tarkkailu. Kunnan alueella ihmiset eivät ole pelkästään asiakkaita, vaan myös toteuttajia monissa yhteyksissä. Sosiaalipolitiikassa onkin tärkeää, että tekijät ovat osaavia, jotta työn vaikuttavuus pystytään takaamaan. (Kananoja ym. 2011. 103–108.) Sosiaalipolitiikka ohjaa vahvasti myös aikuissosiaalityötä ja siksi on tärkeää eritellä seikat, jotka vaikuttavat aikuissosiaalityön tekemiseen.

Kunnan aikuissosiaalityötä ohjaavat vahvasti lait ja politiikka. Näiden lisäksi myös työntekijöiden henkilökohtainen vaikutte näkyy usein kuntien aikuissosiaalityössä ja kuntien tuottamissa sosiaalihuollon peruspalveluissa, kuten toimeentulotukikäsittelyissä ja päihdepalveluissa. Vuonna 2000 kuntien sosiaali- ja terveystoimissa työskenteli noin 190 000 ammattihenkilöä, mikä vastasi noin 45 % kuntien menoista (Kettunen; Ihalainen & Heikkinen 2000, 31). Näin ollen sosiaalihuolto on tärkeä kunnille jo kulurakenteensa takia, ja sen toiminta on ihmisten silmien alla.

Kunnallisia perusvelvoitteita aikuissosiaalityössä ovat toimeentulotukityö, kuntouttava työtoiminta, päihdetyö, mielenterveystyö, tukiasumis- ja asunnottomuustyö sekä alue- ja yhdyskuntatyö (Kananoja ym. 2011, 212). Sama asiakas saattaa käyttää useampia palveluja ja hänet saatetaan ohjata toisesta palvelusta toiseen, hänelle paremmin sopivaan.

Vaikka palvelut siirtyvät verkkoon enenevässä määrin ja informaatioteknologian osa lisääntyy jatkuvasti, ei muutosta vielä ole selkeästi havaittavissa sosiaalityössä. Kuntien sosiaalityötä kartoitetaan, jotta saataisiin aikaan informaatioteknologisia innovaatioita ja täten sosiaalityöntekijöiden taakkaa helpotettaisiin teknologialla. Tämän kaltaisia innovaatioita on ollut suunnitteilla jo vuodesta 2003 Valtion tiede- ja teknologianeuvoston toimesta. (Pohjola, Kääriäinen & Kuusisto-Niemi 2010, 9.)

Asiakasrekisterin tietokoneistamisen kaltaisia muutoksia lukuun ottamatta sosiaalialalla yhä luotetaan ihmistyövoimaan suurimmaksi osaksi teknologian sijaan. Silti on huomioitava mahdollinen muutos, minkä jatkuvasti kehittyvä informaatioteknologia saattaa tuoda tulevaisuudessa kuntien sosiaalityöhön.

2.4 Moniammatillinen yhteistyö

Moniammatillisen yhteistyön merkitys, haasteet ja vahvuudet ovat tutkimuksen lähtökohtana alueellisella tasolla. Kukaan tuskin kieltääkään yhteistyön kannattavuutta ja tarpeellisuutta, mutta sen toteuttamiseksi on useita tapoja. Moniammatillisuus on käsitteenä melko elävä ja sen määritelmät vaihtelevat hiukan tilanteesta ja tulkitsijasta riippuen (Isoherranen 2012, 19). Moniammatillisesta yhteistyöstä käytetään myös käsitettä *verkostotyö*. (Nietola 2011, 22.) Pyrin tässä työssä pysymään moniammatillisen yhteistyön käsitteessä, sillä mielestäni verkostotyössä käsite laajenee liikaa alueen ulkopuolelle.

Moniammatillisessa yhteistyössä on erittäin tärkeää tunnistaa vallankäytön piirteet, vaikka se ei ole helppoa, ja ymmärtää, kuinka jokainen toimii osana omaa ammatillista organisaatiotaan. Ryhmätyössä ei saa olla alistussuhteita, vaan ryhmän pitää toimia tasa-arvoisena dialogina. Ajan myötä ryhmissä rajat katoavat ja toisia aletaan ymmärtää paremmin. (Tolonen 2010, 16–17.) Tämän tutkimuksen tapauksessa on siis ymmärrettävää, että diakonien ja sosiaalipuolen työntekijöiden ymmärrys toistensa työstä kasvaa ajan kuluessa.

On erittäin tärkeää, että yhdessä toimivat ryhmät ajattelevat moniammatillisesta yhteistyöstä samalla tavalla, sillä, mikäli käsitys yhteistyöstä on kovin erilainen, se ei mahdol-

lista toimivaa yhteistyötä. Tällaisen yhteistyön rakentamiseen vaaditaan muutosta niin yksilöissä, ryhmissä kuin organisaatioissakin. Näin voidaan ottaa osaa yhteiseen tavoitteeseen, eikä katsoa vain oman organisaation näkökulmasta. (Tolonen 2010, 17) Nietolan mukaan moniammatillisen yhteistyön lähtökohtana on juurikin kaikkien pyrkiminen yhteiseen tavoitteeseen (Nietola 2011, 21).

Moniammatillisen yhteistyön vaikeutena on nähdä oma roolinsa selkeästi ja silti pystyä katsomaan toisenkin näkökulmasta. Tämän kaiken pitää tapahtua niin, ettei asiakas unohdu: asiakas saattaa unohtua, jos tavoitellaan omaa etua tai jos organisaatio on heikko. Tavallisesti moniammatilliset ryhmät luodaan ilman toimivaa hierarkiaa ja niiden oletetaan toimivan itseohjautuvasti. Valtaa pelätään, mutta sitä on silti osattava käyttää moniammatillisissa ryhmissä. Ryhmä, jolla ei ole selkeää päämäärää, ei voi toimia. (Tolonen 2010, 17–19.)

Isoherrasen mukaan moniammatillisuus voidaan kuitenkin selkeämmin rajata tietyn tyylliseen yhteistyöhön. Tämän kaltaisessa yhteistyössä jokaisen eri ammattiryhmän edustaja saa käyttää ammattitaitoaan, joista luodaan yksilöä auttava yhteinen osaaminen. (Isoherranen 2012, 21.)

Tarkoituksena olisi luoda moniammatillinen tiimi, jonka jäsenet luottavat toisiinsa ja pyrkivät löytämään eräänlaisen "me"-tason. Näin saataisiin luotua suhde, joka pyrkii yhteiseen hyvään. Mönkkösen mielestä olisikin tärkeää tunnistaa ne hetket sosiaali- ja terveysalalla, joissa käytetään valtaa, olivat hetket sitten asiakastilanteessa, moniammatillisessa yhteistyössä tai muussa tilanteessa. (Mönkkönen 1996, 61–62.)

Verkostoissa työskentely, eli myös moniammatillinen yhteistyö, vaatii toimiakseen dialogia tai dialogisuutta. Tässä pitää syntyä aiemmin mainittu "me"-taso, jolloin kaikki puhuvat samaa kieltä. (Nietola 2011, 35–36.) Seuraavassa alaluvussa kerrotaan tarkemmin dialogisuudesta ja sen soveltamisesta yhteistyöhön.

2.5 Dialogisuus yhteistyössä

Verkostoina on työskennelty niin kauan kuin on ollut moniammatillista yhteistyötä; verkostotyö ja dialogisuus eivät ole uusia käsitteitä, sillä verkostotyö on rinnastettavissa moniammatilliseen yhteistyöhön monin tavoin. Verkosto- ja moniammatillisen yhteistyön perinteet näkyivät jo 1950-luvulla ja ne yleistyivät käytössä 1970-luvulla, kun taas dialogisuuden perinteet piti hakea Platonin aikakaudelta asti. Dialogisuutta on tutkittu paljon yksilötyön näkökulmasta, mutta vähemmän moniammatillisessa verkostossa. (Seikkula & Arnkil 2005, 12–13)

Freiren käsityksen mukaan dialogi on yhteyttä ihmisten välillä, jossa maailmaa voidaan nimetä: ihmisen olemassaolo liittyy kykyyn nimetä asioita. Dialogi ei siis ole väittelyä tai oman käsityksen siirtämistä, vaan yhteyttä ihmisten välillä. Hänen käsitteensä perustuu vapaaseen vuoropuheluun ja siihen, että tunnistamme oman tietämättömyytemme. (Freire 2005, 96–100.) Dialogin ja dialogisuuden perusta on siis kyvyssä tunnistaa oma tekemisemme ja toisten ymmärtämisessä, sotkematta näitä toisiinsa.

Dialogi tulee sanoista *dia* ja *logos*, jotka tarkoittavat "väliinjäävää". Dialogilla pyritään saavuttamaan jotain yhteistä ymmärrystä, mitä yksin ei voi saavuttaa. Dialogi on siis yhteistä ymmärtämistä, mutta kaikenlainen keskustelu ei ole dialogista. Dialogisessa keskustelussa osapuolet vertailevat, tarkastelevat ja uudistavat toistensa näkemyksiä. Dialogista vuorovaikutusta on kutsuttu jopa sosiaaliseksi runoudeksi. (Mönkkönen 2002, 33–34.)

Dialogisen vuorovaikutuksen pääteemaksi on noussut toisen toiseuden tunnustaminen, mikä on eräänlaista yhteensulautuvuutta, molempien toiseuden tunnustamista. Tunnustamisessa nähdään ja otetaan huomioon myös ristiriidat, eikä oikea kohtaaminen olekaan helppoa; puhutaan niin kutsutun oikean kohtaamisen vaikeudesta. (Mönkkönen 2002, 37–38.) Vaikka tällainen vaikeus ilmenee usein asiakkaan ja sosiaalityöntekijän kohtaamisessa, voi se ilmetä myös moniammatillisessa yhteistyössä.

Moniammatillisessa aikuissosiaalityössä ei aina havaita ristiriitojen olemassaoloa: diakoniatyöntekijällä voi olla ongelmia sovittaa yhteen taloudellinen ja henkinen vastuu,

tai kunnan sosiaalityöntekijä voi kokea vaikeaksi humanin kohtaamisen lain määrittelemissä puitteissa. Dialogi on välttämätöntä.

Yhteistyötä tehdessä on huomioitava, että kyseessä ei ole ainoastaan yksilöiden välinen dialogi, vaan kyse on yhteisöllisestä dialogista. Tähän vaikuttavat rakenteet, joiden pohjalta ja joiden varaan yhteisöllinen dialogi rakennetaan. Rakenteiden, kuten organisatoristen, ajallisten ja fyysisten puitteiden, on annettava tilaa dialogisuudelle. Nämä rakenteet luovat pelisäännöt yhteisölliselle dialogille. Vaikka eräänlaiset pelisäännöt olisivatkin olemassa, pitää muistaa, etteivät dialogiin osallistuvat ihmiset toimi aina rationaalisesti. Argumentointi voi olla ristiriitaista ja jopa täysin vailla todellisuuspohjaa. (Mönkönen 2002, 44–45.) Nämä ovat niitä tunnistettavissa olevia ristiriitoja, joiden havaitseminen helpottaa dialogin muodostumista ja ylläpitämistä.

Toimiva vuorovaikutus ei ole itsestäänselvyys, vaan sen eteen on tehtävä töitä, mikäli yhteistyön halutaan perustuvan tasa-arvoiseen, vastavuoroiseen ja avoimeen dialogisuuteen. (Tolonen 2010, 16.)

Dialogisuus on vuorovaikutusta, joka tähtää yhteiseen tavoitteeseen ja tunnistaa siihen osallistuvat osapuolet. Dialogisuus antaa tilaa osallistujille ja mahdollistaa jopa ristiriitaisen argumentoinnin. Ristiriitaisuus tunnistetaan, mutta se ei estä vuorovaikutusta. Nämä ovat toimivan dialogin tunnusmerkit.

3 KATSAUS AIKAISEMPAAN TUTKIMUKSEEN

Aikaisempaa tutkimusta on tehty eri perspektiiveistä, joista omassa tutkimuksessani tukeudun kolmeen: Taina Paajasen pro gradu -työhön diakonia- ja sosiaalityöntekijöiden kumppanuudesta, Ulla Jokelan tutkimukseen diakoniatyön paikasta arjessa ja Teija Tuomelan yhteistyötutkimukseen kunnan ja seurakunnan välillä Mäntyharjulla. Näistä kolmesta Paajasen työ on kattavin ja Tuomelan työ hyvin samankaltainen tutkimusasetelmaltaan kuin oma tutkimukseni. Jokelan työtä käytän diakoniatyön osallisuuden käsittelemiseen.

3.1 Ristiriitoja tutkimassa

Ristiriidat ovat hyväksi yhteistyölle, sillä ne näyttävät perusteet, joihin toimijat nojautuvat. Vaikka ristiriitojen pohjana ovat usein erilaiset arvomaailmat ja toimintamallit, niiden tarkastelu tutkimuksessa on tärkeää. Ristiriidoissa asiat riitelevät ja ihmisten on syytä antaa asioiden kamppailla ilman henkilöiden riitoja. (Tuomela 2010, 25.) Paajasen mukaan useat sosiaalityöntekijät kokevat, että suurin ero heidän ja diakoniatyöntekijöiden välillä on hengellisyys. Hengellisyys ja kristillisuus eivät kuitenkaan ilmene julistuksellisuutena, vaan pikemminkin sanoina ja tekoina diakoniatyöntekijöiden toiminnassa. (Paajanen 2008, 42–43.) Nämä lähtökohdat luovat pohjan erilaiselle, joskus vaikeallekin, yhteistyölle.

Lähtökohtaisesti erilaiset ihmiset hakeutuvat diakoniatyöhön ja sosiaalityöhön. Uskonnolliset seikat voivat aiheuttaa kiistaa jopa seurakunnan sisällä, joten on selvää, että ne voivat aiheuttaa näkemuseroja myös yhteistyössä kunnallisten toimielinten kanssa. Jo palvelujärjestelmän moninaisuus itsessään aiheuttaa päänvaivaa työntekijöille, ja avuntarpeen tulkinta voi olla erilaista: seurakunnan aikuissosiaalityö ja kunnan vastaava voivat päätyä erilaisiin tulkintoihin. Diakoniatyöntekijöille sallittu toiminnan vapaus ja avoimuus voivat kuitenkin poistaa ristiriitoja (Jokela 2011, 38–39.)

Erinomaiset edellytykset nykyiselle yhteisymmärrykselle luo diakoniatyöntekijöiden moderni koulutus, jossa pohjakoulutuksena toimii yhä useammin sosionomikoulutus.

Yhtenevä koulutus on hedelmällinen maaperä, kun toimitaan yhteistyössä kunnan sosiaalitoimen kanssa. Sosiaalitoimen työntekijöistä osa on lähes vastaavalla ammattikorkeakoulututkinnolla varustettuja ja muutenkin sosiaalialan yhtenevä pohja on parempi kuin mitä se olisi esimerkiksi terveydenhuollollisella koulutuksella.

3.2 Yhteistyön taustat

Tärkeintä on toimia yhdessä: muissa Pohjoismaissa diakoniatyön tärkein tehtävä on täydentää sosiaaliturvaa, kun taas Suomessa diakoniatyö jo paikkaa sitä (Jokela 2011, 37–38). Yhteistyö on suotavaa, ellei jopa pakollista. Tuomelan mukaan myös työuupumuksen vähentäminen on tärkeä syy yhteistyölle. Hyvin toimiva yhteistyö vähentää huomattavasti inhimillisten resurssien käyttöä ja täten antaa voimavaroja toimijoille. (Tuomela 2010, 26.)

Diakoniatyöntekijöitä ei myöskään usein nähdä viranomaisina ja tämä helpottaa toimimista heidän kanssaan: diakoniatyöntekijät pystyvät toimimaan eräänlaisina tulkkeina kunnan sosiaalityön kanssa asioidessa. (Paajanen 2008, 43–44.) Yleisesti ottaen seurakunnan aikuissosiaalityö on jo tärkeä osa yleistä palvelujärjestelmää, eikä pelkästään taloudellisesti, vaan ennen kaikkea ihmistyöresurssina.

Kuten useissa tutkimuksissa on todettu, on tärkeää luoda toimiva yhteistyö seurakunnan aikuissosiaalityön ja kunnan aikuissosiaalityön välille. Ratkaisevan tärkeää on pyrkiä poistamaan esteet ja haitat yhteistyön tieltä. Kirkko on Suomessa auttanut huonompiosaisia jo 1800-luvulta asti ja sillä on täten pidemmät perinteet kuin valtiolla tai kunnilla (Tuomela 2010, 27.), joten kirkon kokemus hyödyttänee myös kunnallista puolta.

3.3 Aikaisemmissa tutkimuksissa havaittuja ongelmia

Diakoniatyön perusongelmat, joita voidaan laskea olevan seitsemän, on otettu esille aikaisemmissa tutkimuksissa. Ensimmäinen ongelma on se, onko diakoniatyö vain väli-todelliseen tarkoitukseen, ihmisen pelastukseen, vai itseisarvo. Toinen ongelma on rahoitus: tulisiko avun olla aina maksutonta, vai pitäisikö siitä veloittaa. Kolmas kom-

pastuskivi on avun tarjoaminen ilman evankeliumia. Evankeliumista puhuminen kuuluu hengellisen työn perustehtäviin, mutta perustehtävää ei aina ole mahdollista toteuttaa seurakunnan aikuissosiaalityön avustamisten yhteydessä. Neljäs ongelma on diakoniatyön perusmerkityksen kumoutuminen. Diakoniatyön pitäisi auttaa niitä, joita muut eivät auta, mutta todellisuudessa vain paikataan sosiaalityön aukkoja. Viides kynnyksyy-symys koskee diakoniatyön hidasta reagointia. Seuraavan ongelman mukaan diakoniatyöntekijät mielletään samaan marginaaliin asiakkaidensa kanssa, huolimatta heidän koulutuksen kautta saamastaan ammatti-identiteetistä. (Jokela 2011, 41–42.) Tämä on käsitettävä niin, että diakoniatyöntekijät luetaan ammattilaisten piirissä marginaaliryhmittymäksi. Seitsemäs ja viimeinen ongelma koskee toiminnan vapautta. Vaikka vapaus itsessään ei ole pahasta, se realisoituu valtakunnallisesti hyvin erilaisin tavoin. Yhteinen nimittäjä kaikille ongelmakohdille on se, että ne luovat jännitteen hengellisen ja sosiaalityön välille ja vielä selkeämmin evankelioimisen ja huolenpidon välille. (Jokela 2011, 41–42.)

Kunnan sosiaalityöntekijöiden mielestä heidän työnsä eroaa diakoniatyöntekijöiden työstä siinä suhteessa, että diakoniatyöntekijöiden työtä sävyttää hengellisyys ja vapaus. Seurakunnassa on helpompaa ja vapaampaa kokeilla, eivätkä kaavat välttämättä kangista tiettyyn struktuuriin. Hengellisyyttä sosiaalityöntekijät pitävät erona siksi, että he eivät voi ilmaista omaa hengellisyyttään omassa työssään samalla tavalla kuin diakoniatyöntekijät, jotka pitävät hengellisyyttä työnsä ihmiskäsitteellisenä osana. Lisäksi sosiaalityöntekijät kokevat lain määräämien velvoitteiden ja vastuiden rajoittavan itseään. Vaitiolovelvollisuus askarruttaa molempia osapuolia, mutta tämäkin tuntuu rajoittavan sosiaalityöntekijöitä enemmän. (Paajanen 2006, 42–44.) Tämä johtuu mahdollisesti siitä, että diakoniatyöntekijät saavat helpommin suostumuksen tietojen luovutukseen.

Molempien osapuolten mielestä seurakunnan aikuissosiaalityössä on paremmat edellytykset ihmisen kohtaamiselle. Diakoniatyön ajankäytönsuunnittelu ja vapaus helpottavat työhön orientoitumista ja mahdollistavat erilaiset lähestymistavat. Osa sosiaalityöntekijöistä pitää seurakunnan diakoniatyötä sinä oikeana auttamisena. (Paajanen 2006, 44–45.)

Yleisesti ottaen molemmilla osapuolilla vaikuttaa olevan melko realistinen kuva toistensa mahdollisuuksista ja rajoituksista. Aikaisemmissa tutkimuksissa ei kuitenkaan ole

tutkittu sitä, kuinka työntekijöiden omasta tietämättömyydestä johtuva pelko ja epävarmuus reflektoituvat yhteistyöhön. Tietämättömyydellä tarkoitetaan sitä, että toisen osapuolen työtapaa ja metodeja ei tunneta. Usein suhtautumista toiseen osapuoleen ei ole selvitetty perinpohjaisesti ja rehellisten vastausten saaminenkin voisi olla hankalaa. On selvää, että hyvän ja toimivan yhteistyön perustana on yhteisymmärrys: molempien osapuolten keskinäinen ymmärrys ja toimenpiteiden hyväksyntä tukee yhteistyötä samoin kuin toisten työtapojen ja työn lähtökohtien ymmärtäminen. Se, että diakoniatyö joutuu sosiaalityön resurssien täydentäjäksi ja jatkajaksi, on tiedostettu ongelma (Kallunki 2010, 59). Yhteistyön itsessään ei kuitenkaan tulisi olla primääritarkoitus, vaan sillä olisi pyrittävä ennen kaikkea asiakkaan parhaaseen ja siihen, että sekä seurakunta että kunnan sosiaalitoimi hyötyvät yhteistyöstä (Tuomela 2010, 61).

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

4.1 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Kuntien yhdistymiset luovat jatkuvasti uusia haasteita sosiaalityölle ja useimmiten samalla yhdistyvät myös seurakunnat. Muuttuva ympäristö on jo lähtöasetelmallisesti hankala. Kun yhteistyöhön osallistuvat lakisääteinen kunnallinen palvelujärjestelmä ja hengellisesti ohjautunut kirkollinen palvelu, haasteiden määrä on entistä suurempi.

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on vastata kysymykseen: mitkä asiat edistävät tai rajoittavat yhteistyötä kunnan sosiaalityön ja diakoniatyön välillä aikuissosiaalityössä? Tämän lisäksi tavoitteena on löytää mahdollisia apukeinoja yhteistyön kehittämiseen. Tässä opinnäytetyössä pyritään löytämään vastaus edellä mainittuun kysymykseen Alavuden kaupungin alueella tehtävässä aikuissosiaalityössä. Ensimmäinen tutkimuskysymys on siis: Mitkä asiat edistävät tai rajoittavat yhteistyötä kunnan sosiaalityön ja diakoniatyön välillä aikuissosiaalityössä? ja toinen on miten yhteistyötä voisi kehittää? Tavoite on sijoittaa vastaukset Alavuden kaupungin alueella tapahtuvaan yhteistyöhön.

4.2 Tutkimuksen kohderyhmät

Tässä tutkimuksessa kohderyhmät ovat Alavuden seurakunta, ennen kaikkea sen diakoniatyö, sekä Alavuden kaupungin sosiaalitoimi ja sen sisällä erityisesti aikuissosiaalityö. Molempien osapuolten kanssa toimiminen on sujunut hyvin ja ongelmitta tutkimusta tehdessäni. Nykyinen Alavuden kaupunki on pinta-alaltaan yli tuhat neliökilometriä. Tarkka asukasluku on heinäkuisen laskennan mukaan 12 326 asukasta. (Alavuden kaupunki 2013). Edellä mainituille ammattiryhmille kuuluu alueen aikuissosiaalityö.

Diakoniatyössä Alavudella on tutkimuksen teon aikana ollut työssä kolme diakoniatyöntekijää ja he kaikki omaavat sosiaalipuolen diakonian koulutuksen. Kaksi työntekijää on vakituisessa virassa ja yksi on määräaikainen. Heidän työalueensa kattaa uuden Alavuden alueen, noin 13 000 asukasta.

Sosiaalitoimesta vastaajia oli viisi, jotka kaikki tekevät työsarkaansa aikuissosiaalityössä. Kaupungin puolella vastuualue on sama, noin 13 000 asukkaan, uusiokaupunki. Aikuissosiaalipuolella määräaikaista työntekijöitä on enemmän kuin vakituisia, sillä laillisesti pätevien työntekijöiden saaminen sosiaalityöntekijän virkaan on vaikeaa.

Molemmilta osapuolilta on anottu ja saatu tutkimuslupa. Tutkimusluvut eivät tuottaneet ongelmia. Kunnan tutkimuslupa on virallisella päätöksellä ilmoitettu, siinä missä seurakunnalta riitti kirkkoherran myöntämä lupa. Molemmat ovat kirjallisina mahdollisten hankaluuksien välttämiseksi.

4.3 Tutkimusmenetelmä

Tutkimusmenetelmäksi valitsin kvalitatiivisen menetelmän, sillä tiedossa oli vastaajien vähäinen määrä ja täten kvantitatiivinen tutkimus olisi ollut hankala toteuttaa. Kvalitatiivinen tutkimus myös antaa paremman vaihtuvuuden vastauksille, kun niitä ei ole sidottu suljettuihin vastausmalleihin.

Kvalitatiivinen tutkimus tunnetaan myös laadullisena tutkimuksena. Yleisen käsityksen mukaan kvalitatiivinen tutkimus olisi luotu 1920–30-luvuilla juurikin sosiaalitieteiden käyttöön, vaikka pikemminkin kyse on englantilaisesta tilastotieteestä nousseen mallin käytöstä. (Alasuutari 2011, 32)

Kvalitatiivisen analyysin aineisto on kokonaisuuksia. Se on singulaarisen sisäisen kokonaisuuden rakenne. Kvalitatiivinen analyysi vaatii tilastollisesta poiketen absoluuttisuutta: mitään poikkeusta ei voida jättää pois ja huomioimatta. (Alasuutari 1994, 28–30.) Kvalitatiivista tutkimusta voidaankin luonnehtia prosessiksi. Ihminen tiedon kerääjänä luo aina oman näkökantansa tietoisuudesta huolimatta. Kyse on siis oppimisesta ja ymmärtämisestä. Prosessiksi kvalitatiivista tutkimusta voidaan luonnehtia myös siksi, että aineiston keruu muuttuu tutkimuksen edetessä. Se, että itse saattaa vaikuttaa tutkimukseen, tulee huomioida. (Kiviniemi 2007, 70–71.) Kvalitatiivinen tutkimus ei siis ole pelkästään se mitä jää jäljelle, kun kvantitatiivinen tutkimus ei käy päinsä.

Kvalitatiivinen tutkimus jakautuu kahteen osaan: pelkistämiseen ja arvoitusten ratkaisemiseen (Alasuutari 1994, 30–39). Tätä prosessia kutsutaan myös ongelmanratkais-

sarjaksi, jolla ratkotaan arvoituksia (Kiviniemi 2007, 71). Havaintojen pelkistämisvaiheessa pyritään etsimään rationaaliset ja olennaiset osat. Havainnot pelkistämällä saadaan aikaan "raakamassa", joka on huomattavasti helpommin hallittava määre. Pelkistämällä saadaan tiedosta irti olennainen. Tällä tavoin luodaan esimerkkejä ja näytteitä tutkittavasta tiedosta. Myös erilaiset poikkeavat tapaukset yhdistetään antropologian kautta tutkimukseen, jolloin poikkeamat saadaan suhteutettua. Tuloksessa ei siis saa olla poikkeamia; kvalitatiivisessa analyysissä kaiken tulee nivoutua samaan kehykseen. Ei voida puhua enemmistöstä, vaan kaiken tulee liittyä tiettyyn keskiöön. Myöskään tyyppitapauksia tai keskivertoja ei pyritä luomaan. Silti ei tule luopua tietyistä teemoista, joita on miettinyt, vaan luoda erilainen kysymyksenasettelu. (Alasuutari 1994, 30–34.)

Arvoituksen ratkaiseminen on tulosten tulkintaa (Alasuutari 1994, 34–35). Kvalitatiivisessa tutkimuksessa arvoitusten ratkaiseminen merkitsee tuotettujen johtolankojen ja käytettävissä olevien vihjeiden pohjalta tehtävää merkitystulkintaa tutkinnan objektista. Rationaalinen tulkinta on osa tutkimuksen avaamista, jolla saadaan oletusarvo kohteiden yhtäläisyyksistä, esimerkiksi teot a, b ja c kaikki tähtäävät suoritukseen x. Tutkimuksen tuottama tieto limittyy usein jo olemassa olevaan tietoon, mikä puolestaan vaatii jo selville saadun tiedon avaamista. Tutkimuksen "raakamassassa" olevat absoluuttiset tiedot ovat täten näitä johtolankoja, joilla uusi tieto voidaan yhdistää jo olemassa olleeseen tietoon. Mitä enemmän johtolankoja samaan ratkaisumalliin voidaan löytää, sitä todennäköisemmin ratkaisu on oikea. Tieteellinen tutkimus ei tunne täydellistä varmuutta, eikä sitä pystytä saavuttamaan. (Alasuutari 1994, 34–39.)

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään tutkimaan jotain ilmiötä, käsittämään yksittäistä toimintaa tai antamaan selkeä teoreettinen näkemys jollekin ilmiölle. Tutkimuksen tietoa-antavien henkilöiden luotetaan tietävän tutkittavasta ilmiöstä tarpeellisen paljon. Henkilöt tai tahot voivat olla myös riittävän kokeneita tutkittavan aiheen tuntijoita. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 85.)

Kvantitatiivisen ja kvalitatiivisen mallin ero on veteen piirretty viiva: niiden erottaminen kahteen selkeästi jaoteltavaan tutkimusmalliin on vaikeaa. Vaikka kaksijakoisuus saattaa näyttää helpolta, jako ei ole yksinkertainen. (Alasuutari 2011, 31–32.) Tämä aiheuttaa tutkimukseen mahdollisen ongelman mallien risteytyessä; pitäytyminen puristisessa kvalitatiivisessa mallissa ei ole täysin ongelmatonta

4.4 Aineiston keruu

Aineiston keruu toteutettiin kahdessa osassa. Ensimmäisenä toteutettiin kysely (liite 1), johon vastasivat kunnan palveluksessa olevat sosiaalityöntekijät. Vastauksia tuli viisi kappaletta. Kyselyt lähetettiin alkusyksystä 2013 ja esimies jakoi ne työntekijöilleen. Vastaukset saapuivat parissa viikossa. Palauttajana oli yksi henkilö, mutta vastaukset olivat erilliset ja nimettömät.

Valitsin kysymykset, jotka tukisivat tutkimuskysymystä parhaiten. Yhden kysymyksen tarkoituksena oli myös selkeästi tiedustella, joko yhteistyötä tehdään. Kysymykset valittiin tarkoituksena löytää jo tiedostettuja esteitä tai edellytyksiä sekä mahdollisia jo olemassa olevia ratkaisumalleja.

Strukturoimaton malli oli käytössä, ettei haastattelijan näkemys välittyisi kysymysten kautta. Strukturoitu haastattelu olisi ollut helpompi toteuttaa, mutta siinä piilee riski, että kysymykset ohjaavat vastauksia. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 45.) Siksi ainoa kyllä/ei-kysymys oli, tehdäänkö yhteistyötä jo. Kyselyn valintaa puolsi toisena seikkana intimitteettisuoja. Näin ollen edes kyselyn laatija ei voi tietää mikä oli kenenkin vastaus. Toinen ratkaiseva syy kyselyn valintaan oli irrelevantin materiaalin karsiutuminen. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 36.)

Aineiston keruun toinen osa, diakoniatyöntekijöiden haastattelu, toteutettiin myöhemmin samana syksynä. Haastattelu toteutettiin seurakunnan tiloissa ja tallennettiin nauhoituksena, joka myöhemmin litteroitiin. Haastattelu toimi myös vasteena jo saaduille sosiaalityöntekijöiden vastauksille. Haastattelu oli teemahaastattelu, jonka teemoitukset löytyvät liitteestä (liite 3). Haastattelussa olivat mukana kaikki kolme diakoniatyöntekijää ja haastattelutilaisuus kesti noin tunnin, josta varsinainen haastatteluosuus noin 40 minuuttia.

Seurakunnan diakonit haastateltiin vapaamuotoisemmin. Teemahaastattelu oli osittain valmisteltu, mutta sai lopullisen muotonsa vasta haastattelutilanteessa. Osa teemoista oli löyty lukkoon ja osa käsiteltiin vapaammin, tilanteen mukaan. Haastattelun teemat ja valmiit kysymykset valittiin osittain tutkimuskysymyksen mukaan ja osittain taas sosiaalityöstä saatujen vastausten mukaan. Haastattelujärjestys perustui olettamukseen siitä,

että sosiaalialan koulutuksen saaneet diakonit tuntevat paremmin kunnan aikuissosiaalityön palvelujärjestelmää ja metodeja kuin sosiaalityöntekijät kirkon ja seurakunnan rakennetta.

Haastattelun edut ovat selkeät: haastattelussa ollaan suorassa kielellisessä vuorovaikutuksessa tutkittavan kanssa. Haastattelussa on mahdollisuus saada taustalla olevia motiiveja auki ja lisäkysymyksillä voi avata epäselvyyksiä. Etenemisjärjestystä voidaan myös muuttaa haastattelun aikana ja täten johdonmukaistaa haastattelua. Kasvotusten ollessa voidaan lukea myös ei-kielellisiä ilmaisuja. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 34.) Tässä vaiheessa haastattelija voi myös varmentaa kysymykset ja vastaukset väärinymmärryksen välttämiseksi (Tuomi & Sarajärvi 2009, 73).

Haastattelu oli helppo toteuttaa seurakunnan työntekijöiden kanssa, sillä heidän aikataulunsa on huomattavasti joustavampi kuin kunnan sosiaalitoimen. Seurakunnalla on myös vähemmän työntekijöitä, joten aikataulujen yhteensovittaminen oli paljon helpompaa.

4.5 Aineiston analysointi

Aineisto on analysoitu sisällönanalyysin mukaisesti, jolloin on pyritty karsimaan taustalla olevan tiedon ja määritelmien vaikutus analyysiin. Tarkoituksena on siis luoda analyysi ilman siihen vaikuttavia asenteita. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 96–99.)

Aineiston analyysi on toteutettava niin, että se on toistettavissa. Siihen olisi pyrittävä, että täysin ulkopuolinen kykenisi eri faktoreiden luonnehdintojen varassa rekonstruoidaan samat johtopäätökset. (Mäkelä 1990, 53.)

Ryhmähaastattelusta olen pyrkinyt erottamaan faktuaalisen tiedon. Tämä on mahdollista silloin, kun ryhmää yhdistävät tietyt seikat, kuten työympäristö tai muu suljetun ympäristön jäsenyys. Tämän kaltainen malli vähentää unohtelemisia ja salaamisia, sillä toiset ryhmäläiset korreloivat tilannetta. (Sulkunen 1990, 265.)

Vastaukset kerätään kasaan ja käsitellään. Ensimmäisessä vaiheessa aineisto pelkistetään, eli siitä poistetaan kaikki turha ja jäljelle jää oleellinen osa vastausten sisällöstä. Tämän jälkeen aineisto luokitellaan. Luokittelun jälkeen aineisto käsitteellistetään. Käsitteellistämässä kootaan tutkimuksen kannalta olennainen aineisto ja luodaan tarvittavat käsitteet. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 110–111.)

Opinnäytetyön liitteenä (liite 4) on taulukko, jossa vastaukset on koottu yleisaiheen alle. Taulukointi on hyvä tapa järjestää, vaikka kysymys ei olekaan puhtaasti kvantitatiivisesta analyysistä. (Alasuutari 1995, 192). Molempien osapuolten vastaukset ovat melko samankaltaisissa lokeroissa, muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta. Tämä rakennekaavio on olemassa sitä varten, jotta pidettäisiin mielessä ne päämäärät, joita tutkimuksessa on tavoiteltu (Tuomi & Sarajärvi 2009, 92).

4.6 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Yhtenä tutkimuksen luotettavuuden ongelmana voi olla subjektiivisuus. Toiminta molemmissa yhteisöissä on tuttua ja se voi alitajuisesti johtaa päätelmiin, joiden ei sopisi syntyvän. Tutkijan kuitenkin odotetaan noudattavan työssään menetelmällisesti sekä kielellisesti objektiivista tulkintaa: toisen tutkijan tulisi pystyä toistamaan tutkimus samoista lähtöasetelmistä. (Hirsjärvi ym. 2007, 292–293.)

Haastateltaessa on myös aina muistettava, että kouluttamaton haastattelija voi aiheuttaa ongelmallisuuksia. Vapaamuotoinen haastattelu voi myös olla hankala tulkittava, kun valmis malli puuttuu. Haastateltavat voivat myös antaa vastauksia, jotka kuulostavat liian hyvältä ollakseen totta. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 35.)

Tutkimus on kuitenkin pyritty tuottamaan tavalla, jolla kaikki mahdolliset subjektiivisuudet tunnistettaisiin ja nähtäisiin vastauksista. Aikuissosiaalityön toiminta on ammattilaisten käsissä sekä diakoniatyön että kunnankin puolella. Oma paikka aikuissosiaalityössä ymmärretään. Vaaraa opinnäytetyön tekijän puolueellisuudesta ei pitäisi olla, sillä molemmat tutkittavat osapuolet ovat tuttuja ja turvallisia. Täten tutkimus pitäisi pystyä toteuttamaan toistuvasti ja vastaavassa tilanteessa pitäisi pystyä saamaan vastaavankaltaiset tulokset.

Reliaabelius ja validius ovat toki kyseenalaistettavissa, kun toiselle tutkittavista ryhmittä on tehty kysely ja toinen haastateltu. Tärkeimpänä aineiston luotettavuuden merkkinä toimii sen laatu (Hirsjärvi & Hurme 2001, 185). Alkuperäisten kysymysten laadinta voi myös vaikuttaa luotettavuuteen: jos kysymykset ovat huonot, on myös materiaali huonoa.

On kirjoitettu, että tutkimuksen etiikan perusajatuksena tulisi olla ihmisarvon kunnioittaminen. Eettisesti hyvässä tutkimuksessa käytetään yhteisön tunnustamia tapoja niin tiedon hankinnassa kuin myös sen esittelyssä. Hyvän etiikan mukaisiin tapoihin kuuluu myös kunnioittaa muita tutkijoita ja antaa heille se arvo mikä heille kuuluu. Asiallisilla lähdeviittauksilla estetään plagiointi. (Hirsjärvi ym. 2008, 24–25.)

Oman tutkimukseni etiikka ei niinkään ole harmailla vesillä purjehtimista, sillä kyseessä olevat tutkittavat ovat alojensa ammattilaisia ja tutkittavat seikat ovat työmenetelmällisiä. Asiakashaastattelussa tulisi esiin paljon enemmän kyseenalaistuksia tutkimusetiikan suhteen.

Huolimatta siitä, ettei asiakkaita ole haastateltu, vaan on ainoastaan tukeuduttu työntekijöiltä saatuun tietoon, on silti pidettävä kiinni anonymiteetistä. Kyselyn tai haastattelun ei tulisi paljastaa kuka on vastannut ja kuinka. Hankalammaksi tämä osoittautuu diakoniatyöntekijöiden keskuudessa, sillä heitä on niin vähälukuinen joukko.

Eettisesti kyseenalaista voisi olla henkilökohtainen side opinnäytetyön tekijän ja tutkimuksen kohteena olevien työntekijöiden välillä, jolloin ei esimerkiksi uskallettaisi tai kehdattaisi kieltäytyä haastattelusta tai kyselyyn vastaamisesta. Tutkimusta on kuitenkin yritetty tehdä työntekijöitä mahdollisimman vähän rasittaen. Kyselyjen vastaukset ovat opinnäytetyön tekijän hallussa ja seurakunnalla toteutettu vapaamuotoinen teemahaastattelu löytyy litteroituna myös tekijältä.

5 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Diakoniatyön haastattelussa haastateltiin kaikkia kolmea diakoniatyöntekijää. Sosiaali-toimen kyselyyn vastasi viisi aikuissosiaalityötä tekevää työntekijää. Haastattelun ja kyselyn materiaali ilmaistaan seuraavassa miltei kokonaisuudessaan.

5.1 Kaupungin aikuissosiaalityöntekijöiden kysely

Sosiaalityön kyselylomake on nähtävissä liitteenä numero yksi. Vastaukset käydään läpi kyselyjärjestyksessä ensimmäisestä alkaen ja tiivistetään lopuksi.

Ensimmäinen kysymys, joka oli lomakkeen ainoa selkeä kyllä/ei-tyyppinen kysymys, koski sitä, tekevätkö seurakunta ja kunta yhteistyötä jo nyt. Kaikki vastasivat myöntävästi. Vastauksiin oli tarkennettu, että yhteistyö koskee aikuissosiaalityötä.

Toinen kysymys oli jatkokysymys ensimmäiselle: "Millä tavoin yhteistyötä tehdään?" Ensimmäisistä vastauksista painottuivat taloudellisen avun jakamiseen ja ohjaamiseen seurakuntaan, kun sosiaalitoimi ei pysty auttamaan. Esimerkiksi tulipalo- ja muissa kriisitilanteissa saatetaan ohjata seurakunnan puoleen. Jouluavustamiset myös mainitaan useammassa vastauksessa.

Vastauksissa mainittiin myös laajemman avun antaminen. Todettiin, että kun kunnan aikuissosiaalityöntekijöiden mahdollisuudet loppuvat, asiakas ohjataan diakoniapuolelle. Vastauksissa todettiin kuitenkin, että laajempaa apua annetaan myös yhdessä, kuten erilaisin yhteisin toiminnoin, joihin lukeutuvat verkostopalaverit tai kotikäynnit. Seurakuntaa pidetään myös kuntouttavassa työtoiminnassa hyvänä työnantajana.

Mielenkiintoinen huomio on se, että aikuissosiaalityöntekijöiden vastauksissa näkyy myös ajatus, että kun toimeentulotuella ei voida auttaa, ohjataan diakoniatyön puolelle.

Kolmannessa kysymyksessä haettiin vastauksia siihen, miten kehittää yhteistä toimintaa, ja mahdollisia ehdotuksia yhteistyön parantamiseksi. Tärkeimmäksi nousee toisten-

sa tunteminen. Vastauksien mukaan tulisi tuntea toisensa ja toistensa työnkuvat paremmin sekä luoda yhteisiä linjauksia ja ajatustenvaihtoa. Etenkin sosiaalipuolella seurakunnan työskä tuntuu vieraalta. Uuden kuntayhtymän myötä on tullut entisestään lisää uusia kasvoja ja haluttaisiin oppia tuntemaan toiset. Jonkin verran haluttaisiin verkostopalavereja, eli asiakkaan kanssa asiakastilanteessa, ja jonkin verran linjauksiin liittyviä ammattilaisten palavereja. Erityisesti vastauksista kävi ilmi halu pitää diakoniatyössä *armeliaisuuden sointu*, niin sanottu oikean sosiaalityön leima, yhä tallessa.

Neljäntenä kysymyksenä oli nimetä kohdat, joiden parissa yhteistyötä tulisi ennen kaikkea tehdä. Suurempana linjana nähtiin yhteiskunnan tilan katsauksia ja tulevaisuuden tarkkailua. Pääpainopisteeksi voidaan myös lukea ala- ja aluekohtainen yhteistyö. Vastaukset kuitenkin painoutuivat pienemmän linjan vetoihin. Näissä pääpaino on yhä taloudellisissa linjauksissa, taloudellisessa hätäavussa ja verkostopalavereissa. Vastauksissa näkyy myös ei-taloudellisesti autettavat tilanteet, eli ohjaaminen seurakunnalle, kun kyseessä on esimerkiksi keskustelun tarve tai läheisen kuolema.

Seuraavassa kysymyksessä kysyttiin yhteistyön vahvuuksia ja tähän kysymykseen on vastattu selkeän ytimekkäästi. Eniten nähdään helppoutena pienen kaupungin koko: ihmiset tunnetaan, asiakkaat ovat yhteisiä, välimatkat ovat lyhyet ja yhteyden ottaminen helppoa. Myös moniammatillisuutta pidetään vahvuutena sekä erilaisten näkökulmien saamista. Mainitaan myös selkeästi, että joskus toisesta käsiparista vain on hyötyä, eli kaksi ihmistä pystyy parempaan vaikuttavuuteen.

Kuudennessa kysymyksessä pyrittiin kartoittamaan, mitkä ovat esteet yhteistyön toteuttamiselle. Kyselyyn vastanneet mainitsivat selkeästi kolme seikkaa: työn säännöt, aikapula ja vaihtolovelvollisuus. Vaihtolovelvollisuus kuuluu sääntöihin, mutta se on käsiteltävä erillisenä, koska se mainitaan lähes kaikissa vastauksissa. Myös se, että kunnan aikuissosiaalityöntekijät eivät mielestään tunne seurakunnan työtä riittävän hyvin, on yksi näkyvä syy esteeksi. Viimeisenä seikkana mainitaan myös asiakkaan mahdollinen haluttomuus tehdä yhteistyötä seurakunnan kanssa.

Jälleen kuitenkin on mainittava positiivinen poikkeus, jossa vastauksen laatu on hyvin paljon optimistisempi. Vastaus oli, ettei mikään rajoita yhteistyötä, vaan aikaa löy-

tyy kyllä tarvittaessa. Otetaan vastaus materiaalista esiin juurikin poikkeavuutensa vuoksi.

Viimeisessä kysymyksessä annettiin vapaus kertoa yhteistyöstä tai sen kehittämiseen liittyvistä ajatuksista. Kysymystä ei ollut rajoitettu millään tavalla, vaan sen sai jokainen vastaaja tulkita haluamallaan tavalla. Vastauksissa toivottiin lähinnä tutustumista toisiin ja yhteisiä tapaamisia, joiden avulla voitaisiin oppia tuntemaan toisensa paremmin. Ehdotettiin, että tapaamisia voisi olla enimmillään jopa neljä vuodessa. Toivottiin myös selkeitä linjoja yhteistyöhön. Näissäkin vastauksissa näkyy osittain seurakunnan vieraus sosiaalityöntekijöille ja sen aiheuttamat epäselvyydet. Ei oikein tiedetä, missä asioissa pitäisi kääntyä diakoniatyön puoleen.

Lisäksi on mainittava, että vaikka kyselyssä selkeästi haettiin vastauksia aikuissosiaalityössä tapahtuvaan yhteistyöhön, on sitä joissain kohdin tarkennettu vastauksissa. Tämä on huomioitavaa siksi, että kyselyn selostetta ei ehkä ole kaikkien toimesta luettu kovin tarkkaan. Tämä voi olla opinnäytetyön tekijän aiheuttama ongelma, koska seloste on kyselyn lopussa eikä alussa.

5.2 Seurakunnan diakoniatyöntekijöiden haastattelu

Seurakunnan diakonit on haastateltu vapaamuotoisemmin teemahaastattelulla (liite 3) ja seuraavassa käydään läpi tulokset aihepiireittäin. Seuraavat kappaleet on koottu diakonien kertomasta.

Ensimmäisenä haastatteluteemana oli jo olemassa oleva yhteistyö. Kaikki diakoniatyöntekijät olivat olleet mukana tai ainakin jo tehneet yhteistyötä kunnan aikuissosiaalityöntekijöiden kanssa, vaikka osa työntekijöistä oli vielä uusia tehtävässään.

Seuraavaksi käsiteltiin, perustuen kunnan sosiaalityöntekijöillä teetettyyn kyselyyn, näkyykö armeliaisuuden leima edelleen diakoniatyössä. Tästä kaikki olivat hyvin samaa mieltä, että juuri kohtaaminen on syvintä diakoniatyössä. Kohtaamisessa huomataan kuinka jokaisessa ihmisessä näkyy Kristus ja jokainen on ihmisenä arvokas. Rahallista apua pidetään vain pienenä lisänä diakoniatyössä.

Sosiaalityöntekijöiden ongelmana esittämä kirkon työn tuntemattomuus oli seuraava teema. Syitä sille, miksi ei tunneta kirkon puolta, löydettiin useampia. Yhtenä isona seikkana oli se, että kirkon alan ihmiset ovat suorittaneet yleensä ainakin harjoitteluja muilla sektoreilla ja paljon kunnissa, mutta ei-kirkolliset harvemmin toteuttavat harjoittelujaan seurakunnan diakoniatyössä. Seuraavana ongelmana nähtiin asenne, kun kirkoon ei aina halutakaan tutustua ja siksi uskonnollisuus luo verhon kunnan työntekijöille. Vähitellen kunnan väki tutustuu diakoniatyöhönkin, mutta kunnan työntekijöiden suuri vaihtuvuus aiheuttaa ongelmia. Mahdottomana ei pidettäisi esittelyäkään, kun vain sovittaisiin moinen.

Seuraavaksi puhe oli eräänlaisen avaimen luomisesta yhteistyön tueksi. Avain olisi vain muutaman sivun mittainen vihkonen, joka kertoisi molempien osapuolten työalat ja -alueet. Tätä mahdollisuutta diakonit eivät pidä huonona, sillä esimerkiksi virkamieskäyttöön tarkoitettuja puhelinnumeroita ei aina ole tiedossa tai tallessa. Pitäisi vain sopia avainten ylläpitäjät, jotka luonnollisesti olisivat vastaavat työntekijät.

Seuraavaksi pyrittiin selvittämään, vieläkö kotikäyntejä tehdään yhdessä. Diakonit toteivat, että melko vähän on tehty, vaikka kotikäynnit ovatkin heidän erityisalaansa. He kuitenkin tekisivät mielellään tällaista yhteistyötä, mikäli tarvetta ilmenee.

Yhteistyön edistämiseksi diakoniatyöntekijät painottivat jo toimivaa yhteispalaverijärjestelmää. Nämä ovat pikemminkin verkostopalavereja, joissa asiakas on mukana, sillä vaitiolovelvollisuus sitoo myös diakoneja. Ongelmina nähtiin erilaiset työajat ja tunne siitä, ettei seurakuntaa pidetä aina tasaveroisena kumppanina. Pääasiana pidetään kuitenkin sitä, että asiakkaan luottamus säilyy.

Yhteistyössä tulevaisuudessa on diakoniatyöntekijöiden mielestä mahdollisesti otettava huomioon isot linjaukset ja suuremmat kokonaisuudet. Tällä hetkellä alati muuttuva tilanne pakottaa pienempiin linjauksiin, jotta saadaan omat asiat kuntoon. Haastateltavat pyytävät tutkijaa huomioimaan hyvin "eläväisen" tilanteen molemmilla osapuolilla tällä hetkellä. Tästä huolimatta lähitulevaisuudessa mielenterveys- ja päihdetyötä mahdollisesti paremmin sidottaisiin yhteistyöhön kunnan sosiaalityön kanssa, nykyisten olemas-

sa olevien yhteistyökumppaneiden lisäksi. Mainittavaksi haluttiin vielä, että kunnan sosiaalitoimen perhetyön kanssa on jo hyvää yhteistyötä paljonkin.

5.3 Tulosten yhteenveto

Yhteistyötä molemmat osapuolet kaipaavat ja haluavat tehdä. Haastattelun ja kyselyn vastauksista näkyy selkeästi kuinka yhteistyötä jo tehdään ja halutaan tehdä tulevaisuudessaakin. Diakoniatyöntekijät kaipaavat ehkä vähemmän palavereita, joissa vain ammatillaiset istuvat; he haluaisivat tiiviimmin mukaan verkostopalaveriiniin. Sosiaalityön työntekijät näkevät myös selkeästi tarpeen ottaa diakoneja mukaan ja jopa sisällyttää heidät kulkemaan asiakkaiden rinnalla kunnan ollessa enemmän vain taloudellisiin tilanteisiin mukaan tuleva toimija.

Taloudellisen avustamisen periaatteet ja mallit heijastuvat molempien osapuolten vastauksista. Myös vaitiolovelvollisuus ja asiakkaan luottamus ovat asioita, jotka näkyvät vastauksissa molemmilla osapuolilla.

Yhteiset kotikäynnit nähtiin hyvänä mahdollisuutena ja kunnan työntekijät näkivät diakonit hyvänä apuna tässä. Diakoniatyöntekijät pitivät tätä jo valmiiksi omana erikoisosaamisenaan, johtuen siitä, että he tekevät niitä paljon muutenkin. Tämä on selkeä asia, missä voidaan mennä yhteistyössä eteenpäin haastattelun ja kyselyn perusteella.

Usein tulevaisuudessa voitaisiin vastausten perusteella katsoa myös suurempia linjauksia. Se, että tehtävät asiat sijoitettiin tulevaisuuteen, johtui useimmiten tämän hetkisestä muuttuvasta tilanteesta, tai jatkuvien resurssileikkausten pelosta.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

6.1 Avain yhteistyön alkuun

Alkajaisiksi olisi hyvä luoda tietoavain, joka päivitettyinä kertoisi molempien osapuolten työntekijät alueittain ja aloittain. Avaimen raakaversio on opinnäytetyön muassa ja sen päivitysvastuu jää seurakunnan diakoniatyön ja kaupungin aikuissosiaalityön vastaaville työntekijöille. Avain toimitetaan toimijoille päivitettyinä opinnäytetyön tekijän toimesta kevään 2014 aikana.

Avaimen tekemisen idea oli alun perin opinnäytetyön tekijän. Nopeasti jo ensimmäisellä kerralla katsoessa sosiaalityön vastauksia ilmeni tarve jonkinlaisen yhteydenpitoa helpottavan tuotteen toteuttamiselle. Avaimen toimivuudesta ja tarpeesta kysyttiin haastattelussa diakoniatyöntekijöiltä tarpeen määrittämiseksi.

Avain on liitteenä (liite 2) opinnäytetyössä ja sen sisällöstä on rajattu muun muassa puhelinnumerot pois, sillä numeroihin sisältyvät vain virkamieskäyttöön tarkoitetut numerot. Henkilöstön todella nopean vaihtuvuuden vuoksi myös nimet voivat vaihdella, jopa kuukausittain, joten ne on jätetty pois. Avaimen on kirjattu virat vastuiden mukaan.

Tämän kaltainen avain täyttää hyvin Silvermanin avainkohdan: luoda käytännön toteutus kvalitatiivisesta tutkimuksesta (Silverman 2005, 242). Vaikka tämä on pieni asia, on se osana ratkaisua paremmalle yhteistyölle. Nimenomaan pienet asiathan usein osoittautuvat ratkaiseviksi.

Diakoniatyöntekijöiden haastattelututkimuksesta saatiin palautetta, jonka mukaan tällainen avain olisi hyvä käytössä. Avain on hyvin perusluontoinen ja sitä on mahdollista muokata. Periaatteessa luodaan vain lumipallo, joka voi muuttua informaatiovyöryksi. Toki on mahdollista, että tämäkin työkalu jää pölyttymään tiedonpaljouden hyllylle.

6.2 Dialogi yhteistyössä

Suurin este yhteistyölle tuntui olevan se, että sosiaalityöntekijät eivät tunne kirkon toimintaa riittävästi. Tämä näkyy sekä kyselyssä että haastattelussa ja huomattavissa on eräänlaista asennoitumista toista kohtaan. Ennen kaikkea kunnalla on selkeästi havaittava ongelma tunnistaa tilanteita, joissa diakoniatyö lunastaisi paikkansa, kun pois suljetaan taloudellinen auttaminen.

Akuutisti tunnistamisongelma näkyy ennen kaikkea siinä, ettei tunneta toisiaan ollenkaan. Viiden vuoden takaisista diakonia- ja aikuissosiaalityöntekijöistä on jäljellä ehkä vain yksi. Täten pelkästään yhteistyön primääritavoite, yhteydenpito, hankaloituu. Toisten tunteminen ja yhteystietojen omaaminen on kriittistä ja tämä on ensimmäinen askel mikä pitää ottaa kohti parempaa yhteistyötä.

Kuten Tuomela oli omassa tutkimuksessaan huomionnut, vaitiolo-velvollisuus on puhuttanut tutkimuksessa mukana olleita ammattilaisia (Tuomela 2010, 62). Sama on ollut selkeästi yhtenä keskipisteenä myös omassa tutkimuksessani. Sosiaalityöntekijät pitävät vaitiolo-velvollisuutta lähinnä esteenä ja diakoniatyöntekijät lukevat asiakkaan luottamuksen säilyttämisen yhteistyön lähtökohdaksi.

Kuten teoriaosuudessa tehty johtopäätös kertoo, dialogin avulla tulisi pyrkiä yhteiseen tavoitteeseen. Dialogi on tärkeä osa yhteistä keskustelua osapuolten välillä ja sen toimivuus on ratkaisevassa roolissa, jotta yhteistyö toimisi.

Tuloksista oli huomattavissa, että verkostopalaverien kaltaisissa toimintamuodoissa dialogi toimii ja kaikki osapuolet pyrkivät yhteisesti asiakkaan kannalta hyvään ratkaisuun. Tämän päivän sosiaalityön keskusteluissa asiakaskeskeisyys on hallitseva termi. Tämä tarkoittaa sitä, että asiakas on kaiken toiminnan keskipisteessä. (Ruotsalainen 2000, 16.)

Toistensa tuntemisessa ilmenneet ongelmat kuitenkin vaikeuttavat dialogin syntymistä. Osapuolet usein vain nopeasti keskustelevat asiakkaan siirtyessä toisen palveluihin. Tuntemisen lisääminen lisäisi myös dialogisuutta sekä kokonaisvaltaista vaikuttavuutta työssä.

6.3 Asennemuutos pysyväksi

1990-luvun lama nosti diakoniatyön pysyväksi osaksi yhteiskuntamme sosiaalityön järjestelmää (Kallunki 2010, 63). Tämän jälkeen erityisesti diakonian sosiaalityöhön painottuva puoli on ollut esillä enemmän ja tuottanut yhä enemmän palveluja. Tästä huolimatta sosiaalityön työntekijöiden asenne usein vaikuttaa toimintaan yhteistyössä. Vastauksista kumpusi kuitenkin pikemminkin tietämättömyys kuin ennakkoluuloinen asennoituminen.

Haluaisin opinnäytetyön tekijänä tuoda enemmän ymmärrystä osapuolille toisistaan ja tämän opinnäytetyön pohjalta toivoisin osapuolten huomaavan toisensa paremmin. Tiedon lisääntyminen toisen osapuolen työstä lisäisi osapuolten ymmärrystä toisistaan, ja mahdollinen asennoituminen toivottavasti paranisi.

Linnanmaa käsittelee Etelä-Pohjanmaan alueella kohdattua ongelmaa, jossa organisaatiot eristytyvät, eivätkä halua etsiä uusia kumppaneita. Samalla hän kirjoittaa epäluotettavuudesta ja ymmärtämättömyydestä. Epäluotettavuus on Linnanmaan tutkimuksessa luokiteltu luotettavuuden vastakohtaksi: luotettavuus on verkostotyön lähtökohta. (Linnanmaa 2002.) Tämänkaltaiset ongelmakohdat paljastuvat tässäkin tutkimuksessa. Ei ehkä luoteta toiseen, eikä toista tunneta. Useimmiten luottamuksen puute johtuu tuntemattomasta. Luottamuksella tarkoitan luottamusta toimia samoin kuin itse toimisi. Tutkimuksessa ei tarkoiteta sitä, etteivätkö molemmat osapuolet hoitaisi omaa leiviskäänsä. Diakoniatyöntekijät luottavat siihen, että aikuissosiaalityöntekijät tekevät työnsä hyvin ja vastaavasti aikuissosiaalityöntekijät luottavat diakoniatyöntekijöiden kirkollisen avustustyön ammattitaitoon. Tästä huolimatta kuitenkin epäillään töiden yhteensovittamisen onnistumista.

Oletusarvoisesti vain yhteistyöllä voidaan päästä yhteisymmärrykseen ja yhteisymmärrys säilyisi pysyvämmiin hiljaisen tiedon kulkiessa vanhoilta uusille työntekijöille. Kysely ja haastattelu paljastivat myös sen, ettei hankauksia ole ollut, vaan yhteistyö on toiminut, kun sitä on tehty.

Tutkimuksen mukaan yhteistyössä ei siis ole ollut ongelmia, vaan ongelma on pikemminkin sen puute tai riittämättömyys. Rohkeutta yhteistyön aloittamiseen pitää luoda

positiivisilla kokemuksilla ja näitä ilmeisesti on ollut, sillä materiaalissa ei tullut vastaan ongelmia. Tämän haluaisin asettaa loppukaneetiksi: ongelmaton yhteistyö on hyvä lähtökohta.

6.4 Yhteistyön esteettömyys

Yhteistyön ensisijainen tarkoitus on auttaa asiakasta ongelmassaan. Paajanen tutkimuksen mukaan erityisesti sosiaalityöntekijät pitivät tilanteista, joissa asiakas on saanut apua (Paajanen 2008, 50). Sama pätee varmasti myös diakoniatyöntekijöihin, joten tästä voi päätellä työn arvojen olevan samanlaiset: molempien tehtävä on auttaa asiakasta hänen ongelmassaan tai hädässään.

Pyrkimysten ollessa samanlaiset ei yhteistyölle ole mitään estettä, vaan on pyrittävä tarvittaessa yhdistämään voimansa tehdäkseen jotain, mihin resurssit eivät omasta takaa riittäisi. Sosiaalityön kunnallisella puolella on takanaan paljon suuremmat taloudelliset resurssit ja diakoniatyöllä taas on enemmän aikaa yksittäisille tapauksille. Mielestäni näiden yhdistäminen on erinomainen perusta yhteistyölle.

Yhteistyölle ei oikeastaan ole muita esteitä kyselyn ja haastattelun perusteella kuin tunnettavuuden puuttuminen. Tämän ongelman ratkaiseminen ei vaadi paljon ja diakonien ollessa valmiita esittelemään itsensä ja työnsä kunnan työntekijöille, ongelma on lähes tulkoon jo ratkaistu. Asiasta vain tulee tiedottaa molempia osapuolia ja antaa heidän järjestää esittelytilaisuus. Tähän voi opinnäytetyön tekijä vielä vaikuttaa toimiessaan kevään 2014 aikana harjoittelussa kunnan aikuissosiaalityössä.

Yhteistyölle ei ole olemassa esteitä, mutta pitää kuitenkin muistaa se, että yhteistyön ei tule olla itseisarvo: yhteistyötä tehdäkseen, kun se kantaa hedelmää asiakkaan eduksi. Molemmilla toimijoilla on oma selkeä paikkansa aikuissosiaalityössä ja on muistettava molempien tahojen lähtökohdat yhteistyöhön. Ilman lähtökohdien ymmärtämistä ei pystytä luomaan toimivaa yhteistyötä. Kumppanuus siis toteutuu silloin, kun pystytään luomaan toisiinsa sitoutuneet ja nivoutuneet palvelut, niin asiakkaiden kuin työntekijöidenkin näkökulmasta (Paajanen 2008, 30).

7 POHDINTA

7.1 Yhteistyön kehittäminen tulevaisuudessa

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli avata ovia uusille mahdollisuuksille ja selvittää mahdollisia esteitä yhteistyölle. Tarkoitus ei niinkään ollut löytää maata mullistavaa uutta konstruktiota, vaan kartoittaa tilannetta. Kuten opinnäytetyössä jo aiemmin kävi ilmi, todettu ongelma tai este ei ollutkaan suuri: pienin askelin voidaan päästä hyvään alkuun.

Seurakunnan työn tuntemattomuus, jota kunnan aikuissosiaalityöntekijät pitivät ongelmallisimpana, on ratkaistavissa vain tutustumisella. Sosiaalipuolen ongelmana on yleisten tutkimusten mukaan ollut työn arviointi. Siinä missä sosiaalityöntekijät arvostavat työtään, ei sitä työn ulkopuolella arvosteta yhtä korkealle. (Väisänen & Hämäläinen 2008, 118.) Tämä saattaa osittain näkyä myös yleisellä tasolla diakoniatyöntekijöiden suhtautumisessa: he luokittelevat sosiaalityön byrokraatiatyöksi. Siitäkin huolimatta, että seurakunnan diakoniatyöntekijät arvostavat kunnan sosiaalityötä.

Tulevaisuudessa olisi hyvä tutkia suurempien linjojen toteuttamista yhteistyönä: vahvoilla olisi mielestäni erityisesti päihde- ja mielenterveystyö. Alavudella yhteistyötä tarvitaan, jotta kaikki resurssit saataisiin käyttöön. Diakonian kokonaisvaltainen kohtaaminen on hyväksi ohjaamaan asiakkaita muun muassa kaupungin aikuissosiaalityöhön ja täten voisi jopa olla normaalimpaa, että reitti aukeaisi diakonialta kohti kunnan sosiaalitointa.

Aikaisempaan olettamukseen ja kokemukseen perustuen oli tiedossa, että diakoniatyöntekijät ottavat helpommin yhteyttä sosiaalitoimeen tai ainakin helpommin ohjaavat asiakkaan sille puolelle kuin toisinpäin. Tästä johtuen kysely teetettiin ensin kunnan aikuissosiaalityöntekijöillä ja tämän jälkeen haastateltiin seurakunnan aikuissosiaalityötä tekevät diakonit. Toivoisinkin, että kunta rohkeammin ohjaisi asiakkaita, jotka tarvitsevat aikaa ja kuuntelijaa, diakoniatyön puolelle.

Nyt on se päivä, jolloin yhteistyön on tiivistyttävä. Pitkään on oletettu kirkon toiminnan olevan kovin konservatiivista moraalisisidonnaisuutensa takia ja konservatiivisuuden on oletettu haittaavan toimintaa nyky-yhteiskunnan vapaamielisessä ilmapiirissä. Yksittäiset eettiset linjaukset ovat lähentyneet yhteiskunnan vallitsevia normeja ja kehitys tähän suuntaan on kiihtynyt 1990-luvulta lähtien. Valtiovallankin tekemät päätökset vaikuttavat kirkon eettiseen nykykäsitykseen, kuten avioliittokäsityksen uudistumiseen (eronneita vihitään uudestaan) ja naispappeuteen. (Hytönen 2003, 291.) Ihminen molemmilla puolilla tänään työtä tekee, toinen vain pantapaita päällään ja toinen ilman.

Tutkimus on tehty kuntaliitoksen vasta tapahduttua ja yhdistymisen aiheuttama murros oli havaittavissa. Tämä tutkimus soveltuu referenssiksi samasta aiheesta mahdollisesti suoritettavalle jatkotutkimukselle, jolla kartoitettaisiin kuntaliitoksen jälkeisen ajan yhteistyötilannetta.

7.2 Haasteet yhteistyön jatkossa

Yhteistyön jatkon kannalta tärkeimpänä edellytyksenä on pitää yhteyttä toimijoiden välillä. Kaikessa yksinkertaisuudessaan toimivuus on tunnettavuuden varassa. Yhteys ja yhteistyökuviot pitävät toimijat toisiaan lähellä ja täten rakentavat pohjan tulevaisuuden yhteistyölle.

Tulevissa tutkimuksissa olisi mahdollisesti syytä keskittyä resurssien yhdistämiseen niissä toiminnoissa, joissa se on mahdollista. Tämänkaltaisia toimintoja ovat mielenterveys- ja päihdetyön leirit, perheleirit ja taloudellinen avustaminen. Toinen mahdollinen jatkotutkimuskohde olisi yksittäisen asiakkaan vieminen palvelujärjestelmän läpi: missä kohdin olisi kehitettävää ja kuka pystyisi auttamaan tavalla, ettei niin sanottua luukuttamista tapahtuisi.

Ratkaisevimmat haasteet todennäköisesti ovat alati muuttuvassa resurssiviidakossa, missä rahaa ja työvoimaa vähennetään koko ajan. Taloudellinen tilanne rajoittaa molempien osapuolten toimintaa ja vaikeuttaa täten myös yhteistyön rakentamista. Koko ajan toimijat joutuvat keskittämään yhä enemmän resurssejaan vain pakollisiin töihin ja kehitystyö unohtuu helposti. Tämä on myös, kuten tuloksissa ilmeni, mahdollisuus uu-

sien yhteistyökuvioiden kehitykselle. Voi olla, että se ei ole ainoastaan mahdollisuus, vaan tulevaisuudessa jopa pakko.

7.3 Oman osaamisen reflektointi

Dreyfusin mallin mukaan (Dreyfusin malli ammatillisesta kasvusta, i.a.) oma osaamiseni ihmistieteiden tutkijana on jo osittain pätevän puolella. Työ on ollut organisoitua ja tehokasta ja arvaamattomiin tilanteisiin on osattu reagoida. Paljon on vielä kehitettävää, mutta tällaisen ison projektin läpivieminen on vienyt minuakin eteenpäin.

Tutkimusmenetelmänä kvalitatiivinen on ehkä vaikeampi omaksua kuin kvantitatiivinen, mutta jollain tavalla tästäkin on selvitty. Kvalitatiivinen tutkimus on tehokas tutkimusmenetelmä, kun sitä osaa käyttää oikein. Mallin tarkoituksena olisi tehdä löytöjä tietomassoista. (Strauss & Corbin 1990.) Millaisia löytöjä tehdään ja kuinka tutkimusmenetelmää käytetään oikein, se onkin sitten opinnäytetyön tekijän itsensä käsissä. Tekijänä ei voi aina olla varma työnsä laadusta, ja työn tavoitteetkin voivat välillä kadota. Dreyfusin mukaan ammattilainen osaa keskittyä työssä olennaiseen ja ymmärtää työn syvällisen olemuksen (Dreyfusin malli ammatillisesta kasvusta, i.a). Tähän taitaa opinnäytetyön tekijällä olla vielä melkoinen matka kuljettavana.

Prosessi on ollut opettavainen ja antanut paljon, mutta samalla kiristänyt opinnäytetyön tekijän hermot äärimmilleen ennen kaikkea viimeisinä päivinä. Myös työn ulkopuoliset seikat ovat häirinneet keskittymistä, ja tämä ikävä kyllä näkyy osittain opinnäytetyössä. Työ on kehittänyt todennäköisesti enemmän tekijää kuin tekijä työtä.

Parhaina puolina opinnäytetyön tekemisessä oli saada aikaan parannusta tutkittavien tahojen yhteistyöhön. Siirtyminen takaisin toimintakentälle lisää mahdollisuuksia vaikuttaa yhteistyön laatuun. Tutkimus on kerryttänyt informaatiota osapuolille, ja opinnäytetyön tekijälle itselleenkin, siitä missä mennään ja miten voidaan kehittyä.

Oma tapani toimia on pyrkiä mieluiten pieniin toimiviin malleihin kuin suunnitella suuria ja olla onnistumatta. Tästä syystä myös opinnäytetyön luoma avain on vain pieni arkista työtä helpottava väline, eikä maailmaa mullistava keksintö.

Tärkeintä, mitä opinnäytetyön tekeminen on minulle opettanut, on oma kuolevaisuuteni. Kaikkeen ei pitäisi ryhtyä yksin: suosittelenkin kaikille tuleville opinnäytetyön tekijöille vähintään parityötä. Minulla ei ollut paria tai ryhmää, joka olisi auttanut jumittavan työkohdan yli tai antanut toisenlaista näkökulmaa työhön. Suuri kiitos kuuluu kuitenkin vaimolleni, joka on auttanut ymmärrettävyyden ja kielentarkistuksen kautta minua suuresti tässä opinnäytetyössä.

LÄHTEET

- Alasuutari, Pertti 1995. Laadullinen tutkimus. Tampere: Vastapaino.
- Alasuutari, Pertti 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. Tampere: Vastapaino.
- Alavuden kaupunki 2013. Alavus lyhyesti. Viitattu 30.12.2013.
<http://www.alavus.fi/fi/alavus-info/alavus-lyhyesti-2.html>.
- Dreyfusin malli ammatillisesta kasvusta. i.a. Aikuissosiaalityö, nuoret, Fronter-oppimisolusta, Diakonia-ammattikorkeakoulu. Viitattu 18.01.2014.
<https://fronter.com/diak>.
- Forss, Päivi & Vatula-Pimiä, Marja-Leena 2007. Sosiaalinen turva ja hyvinvointi. Helsinki: Edita Publishing.
- Freire, Paolo 2005 (suom. Joel Kurtti). Sorrettujen pedagogiikka. Tampere: Vastapaino.
- Heininen, Simo & Heikkilä, Markku 1996. Suomen kirkkohistoria. Helsinki: Edita.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2001. Tutkimushaastattelu – Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Helsinki University Press.
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2007. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Hytönen, Maarit 2003. Kirkko ja nykyajan eettiset kysymykset. Helsinki: Kirjapaja.
- Ihalainen, Jarmo & Kettunen, Terttu 2011. Turvaverkko vai trampoliini – sosiaaliturvan mahdollisuudet. Helsinki: WsoyPro.
- Isoherranen, Kaarina 2012. Uhka vai mahdollisuus – Moniammatillista yhteistyötä kehittämässä. Helsingin yliopisto. Valtiotieteiden laitos. Tohtorin väitöstutkimus.
- Jokela, Ulla 2011. Diakoniatyön paikka ihmisten arjessa. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Kallunki, Valdemar 2010. Yhteisön ja yhteiskunnan ehdoilla. Seurakuntien ja kuntien yhteistyö vuorovaikutuksen näkökulmasta. Helsingin yliopisto. Käytännöllisen teologian laitos. Tohtorin väitöstutkimus.
- Kananoja, Aulikki; Lähteinen, Martti & Marjamäki, Pirjo 2011. Esipuhe. Teoksessa: Aulikki Kananoja, Martti Lähteinen & Pirjo Marjamäki (toim.) Sosiaalityön käsikirja. Helsinki: Tietosanoma.
- Kettunen, Terttu; Ihalainen, Jarmo & Heikkinen, Hannele 2000. Monimuotoinen sosiaaliturva. Helsinki: WSOY.

- Kirkkohallitus i.a. Diakoniabarometrin tuloksia. Viitattu 11.11.2013 sakasti.ev1.fi/sakasti.nsf/0/.../\$file/Diakonia%202009.ppt.
- Kiviniemi, Kari 2007. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa Juhani Aaltola & Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Jyväskylä: PS-Kustannus 70–85.
- Linnanmaa, Reija 2002. Verkostojen johtaminen Etelä-Pohjanmaan kehittämistyössä. Kunnallistieteellinen aikakirja, 1/2002, 44–59.
- Mustakallio, Hannu 2000. Itsenäistyvän kansakunnan kirkko. Teoksessa: Eino Murto-rinne, Kaarlo Arffman, Mikko Malkavaara, Hannu Mustakallio, Jussi Nuorteva & Riitta- Liisa Kuosmanen (toim.) Kristinuskon historia 2000, osa 3: Kristinuskon Suomessa. Porvoo: Weilin+Göös.
- Mäkelä, Klaus 1990. Kvalitatiivisen analyysin arviointiperusteet. Teoksessa: Klaus Mäkelä (toim.) Kvalitatiivisen aineiston analyysi ja tulkinta. Helsinki: Gaudemus.
- Mönkkönen, Kaarina 1996. Asiantuntijasta asiantutkijaksi. Teoksessa Anna Metteri (toim.) Moniammatillisuus ja sosiaalityö. Sosiaalityön vuosikirja 1996. Sosiaalityöntekijöiden liitto ry. Mönkkönen, Kaarina 2002. Dialogisuus kommunikaationa ja suhteena – Vastaamisen, vallan ja vastuun merkitys sosiaalialan asiakastyön vuorovaikutuksessa. Kuopion yliopisto. Yhteiskuntatieteitten laitos. Tohtorin väitöstutkimus.
- Nietola, Vuokko 2011. Väkivaltatyötä asiantuntijayhteistyönä. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja: Tutkimuksia 30. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Paajanen, Taina 2008. Diakonia- ja sosiaalityö kumppaneina sosiaalisen työn kentällä: Diakonia- ja sosiaalityöntekijöiden konstruktoimana. Tampereen yliopisto. Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön laitos. Pro gradu -työ.
- Pohjola, Anneli; Kääriäinen, Aino & Kuusisto-Niemi, Sirpa 2010. Sosiaalityön, tiedon ja teknologian kohtaamisia. Teoksessa Anneli Pohjola, Aino Kääriäinen ja Sirpa Kuusisto-Niemi (toim.) Sosiaalityö, tieto ja teknologia. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Rauman seurakunta i.a. Diakonia kulkee Jeesuksen jalanjäljissä. Viitattu 07.02.2014. <http://www.rauma.seurakunta.net/?sid=12>.

- Ruotsalainen, Pekka 2000. Asiakaslähtöinen palveluketju ja tietoteknologia. Teoksessa Susanna Nouko-Juvonen, Pekka Ruotsalainen & Irma Kiikkala (toim.) Hyvinvointivaltion palveluketjut. Helsinki: Tammi.
- Seikkula, Jaakko & Arnkil, Tom Erik 2005. Dialoginen verkostotyö. Helsinki: Tammi.
- Silverman, David 2005. Doing qualitative research. Lontoo: SAGE Publications.
- Strauss, Anselm & Corbin, Juliet 1990. Basics of Qualitative Research – Grounded Theory Procedures and Techniques. Lontoo: SAGE Publications.
- Sulkunen, Pekka 1990. Ryhmähaastattelujen analyysi. Teoksessa Klaus Mäki (toim.) Kvalitatiivisen aineiston analyysi ja tulkinta. Helsinki: Gaudeamus.
- Tolonen, Sofia 2010. Yhdessä tehty työ on arvokkaampaa kuin yksin tehty – Tapaustutkimus moniammatillisesta työryhmästä. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Järvenpään toimipaikka. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö (YAMK).
- Tuomela, Teija 2010. Yhteinen hyvä – Yhteinen asia: Yhteistyön kehittäminen Mäntyharjun kunnan sosiaalityön ja Mäntyharjun seurakunnan diakoniatyön välillä. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Pieksämäen toimipaikka. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö (YAMK).
- Tuomi, Jouni; Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Veikkola, Juhani 2002. Diakonian perustehtävä, visiot ja tavoitteet. Teoksessa Riitta Helosvuori; Esko Koskenvesa; Pauli Niemelä & Juhani Veikkola (toim.) Diakonian käsikirja. Helsinki: Kirjapaja, 107–128.
- Väisänen, Raija & Hämäläinen, Juha 2008. Aikuissosiaalityö kuntien sosiaalitoimistoissa. Teoksessa: Aikuissosiaalityö kunnan palvelujärjestelmässä – Tutkimus aikuissosiaalityön yleisestä luonteesta, tiedosta ja toiminnasta. Lappeenranta: Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Oy Socom.
- Välimaa, Outi 2008. Kunnallisen aikuissosiaalityön rajat ja ammattietiikka pitkäaikaisyöttömien kohtaamisissa. Teoksessa: Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi (toim.) Sosiaalityö aikuisten parissa. Tampere: Vastapaino.

LIITE 1: Kunnan kyselylomake

Tekevätkö Alavuden kaupunki ja seurakunta mielestäsi yhteistyötä aikuissosiaalityössä?

Jos tekevät, kuinka sitä tehdään ja jos ei tehdä, miksi mahdollisesti ei?

Näkisitkö kehitettävää kahden sektorin yhteistyössä? Jos kyllä, millä tavalla?

Missä kohdin mielestäsi yhteistyötä tulisi tehdä?

Mitkä ovat yhteistyön suurimmat vahvuudet?

Mikä rajoittaa yhteistyötä?

Vapaasti aiheesta:

Tämä kysely toteutetaan opinnäytetyön tutkimukseen. Opinnäytetyön tarkoituksena on kartoittaa Alavuden kaupungin aikuissosiaalityön ja seurakunnan diakoniatyön yhteistyötä ja mahdollisesti kehittää sitä.

Tutkimuksen tarkoituksena on rakentaa kestävää ja hyvää pohjaa tulevaisuuteen kahden suuren sosiaalialan toimijan välille. Mahdollisuus, tutkimustuloksista riippuen, on tehdä eräänlainen avain yhteistyöhön nykyisille ja tuleville työntekijöille, molemmille osapuolille.

Kiitos kyselyyn osallistumisestanne:

Tuomas Salminen – Diakonia-ammattikorkeakoulu

Alavudella 24.3.2013

LIITE 2: Tietoavain

YHTEYSTIETOAVAIN:

Alavuden seurakunta: Diakoniatyö

Diakoni 1:

- Omaishoitotyö, kehitysvammatyö, yhteisvastuukeräys (Alavuden alue), kylä- ja korttelineuvostot (Alavuden alue).

Sähköposti: @evl.fi

Puhelinnumero:

Diakoni 2:

- Suru- ja kriisityö, diakoniakasvatus, aistivammatyö, kansainvälinen diakonia (KUA:n yhteyshenkilö), yhteisvastuukeräys (Töysän alue), kyläneuvostot (Töysän alue).

Sähköposti: @evl.fi

Puhelinnumero:

Diakoni 3:

- Mielenterveystyö, päihdetyö, lähimmäispalvelu.

Sähköposti: @evl.fi

Puhelinnumero:

Alavuden kaupunki – aikuissosiaalityö

Sosiaalityön johtaja

Puhelinnumero:

Virkamiesnumero:

Sähköposti:

Sosiaalityöntekijä 1

Alavuden keskusta

erityisvastuualue: nuoret

Puhelinnumero:

Virkamiesnumero:

Sähköposti:

Sosiaalityöntekijä 2

Alavuden asema ja Tuuri

erityisvastuualue: vammaispalvelut ja kuntoutus

Puhelinnumero:

Virkamiesnumero:

Sähköposti:

Sosiaalityöntekijä 3

Alavuden muut kylät

erityisvastuualue: työllistymistä tukevat palvelut

Puhelinnumero:

Virkamiesnumero:

Sähköposti:

Sosiaalityöntekijä 4

Alavuden Töysä

erityisvastuualue: mielenterveys- ja päihdetyö

Puhelinnumero:

Virkamiesnumero:

Sähköposti:

LIITE 3: Seurakuntahaastatteluteemoitus

Seurakunnan haastatteluteemoitus:

Teema 1 – Tehdäänkö yhteistyötä?

Teema 2 – Lähtökohtia yhteistyöhön

Teema 3 – Seurakunnan diakoniatyön tunnettavuus kunnallisella puolella

Teema 4 – Avain yhteistyöhön

Teema 5 – Kehittäminen yhteistyössä

Teema 6 – Irralliset kysymykset: kotikäynnit, armeliaisuus

LIITE 4: Merkitysten analyysi

Sosiaalityön kysely	Diakoniatyön haastattelu
Yhteistyö	Yhteistyö
<ul style="list-style-type: none"> - Taloudelliset tilanteet - Erityisosaamistilanteet (mm. päihde / MT) - Yleismaailmalliset tilanteet 	<ul style="list-style-type: none"> - Taloudelliset tilanteet - Yleiselämän tilanteet - Hengelliset tilanteet - Ulkopuoliset vaikutteet
<ul style="list-style-type: none"> - Toimivat mallit - Toimimattomat mallit - Kehitys 	<ul style="list-style-type: none"> - Toimivat mallit - Toimimattomat mallit - Kehitys